

Ta lendab mesipuu poole ...

Muusikaleht

6/7
1993

Maestro Richard Ritsing (foto Tartu laulupeolt 1990) tähistab 25. märtsil 90. sünnipäeva. Meenutusi ja õnnesoove lähetavad juubilarile Tartu Akadeemilise Meeskoori (TAM) teenekad lauljad.

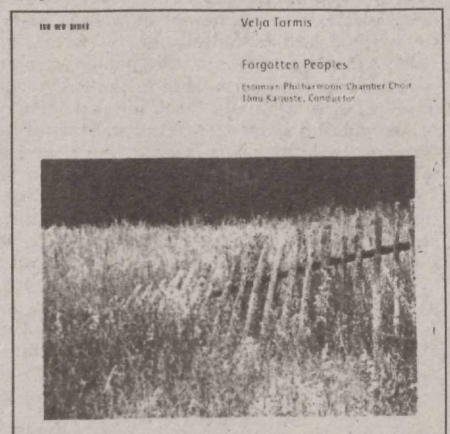
(Lähemalt lugege lk. 5)

V. Tormise "Unustatud rahvad" — XX sajandi lõpu töödeldud rahvamuusika tähtteos

Veljo Tormise „Unustatud rahvad“ Eesti Filharmoonia Kammerkoori esituses on välismaal leidnud väga hea vastuvõtu. Mitte ainult oma eksootilisuse tõttu: on ju tegemist tundmatute, hääbunud või hääbuvate, maailmale teadvustamata soome-ugri rahvaste — liivlaste, vadjalaste, isurite, ingerlaste, vepslaste ja karjalaste — laulude töötlusega, vaid esijoones muusikaliste omaduste põhjal. Ajakirja „Wiire“ soov, et „see unustamatu muusika... peaks saama ECM-i suurfepärasesse lindistusse“, on teoks saanud. ECM uudisteoste sarjas on „Unustatud rahvad“ lindistatud nii CD kui LP-na (nr. 434275).

„See on üks vähestest lindistustest, mida tahaksin kuulata iga päev,“ kirjutatakse ajakirjas „Stereophile“. „Musie“ omakorda arvab: „Haruldase folkloorimuusika kogujate jaoks on see plaat parim.“ „American Record Guide“is“ väidetakse: „Uskuge mind, te pole kunagi kuulnud midagi „Unustatud rahvaste“ sarnast. See on 20. sajandi lõpu koorimuusika tähelepanuväärseim teos ja kuulub igaihe kollektsiooni. See muusika on üleloomulik ja armas ja väga, väga hea.“

Hästi võeti „Unustatud rahvad“ vastu ka kammerkoori äsjasel Austraaliakülastusel.

100 000 0000

Veljo Tormis

Forgotten Peoples

Estonian Philharmonic Chamber Choir
Toino Karjalaste, Conductor

KULTUURI- JA HARIDUSMINISTEERIUMI MOODUSTAMINE JÕUAB LÕPULE

1. märtsist asus esimesena ministri 26. veebruari käskkirjade alusel uue struktuuriga tööle kunstide ja kultuuripoliitika osakond alljärgnevas koosseisus:

Juhataja	Harri Taliga	
Sekretär	Terje Paul	
Peajuriskonsult	Aime Vesmes	
Kultuurinõunikud:	Enn Rekkor (kinematograafia, video)	
	Epp Eelmaa (kirjandus ja kirjastamine)	
	Tiiu Valm (raamatukogundus)	
	Jüri Trei (teatrid, kontsertorganisatsioonid)	
	Toivo Toomemets (kujutatav kunst)	
	Kaia Varrak (muuseumid)	
	Alar Ojalo (rahvakultuur)	
Peairispektor	Enn Kabrits (teatrid + kontserdid)	
Peaekspert	Reet Remmel (helilooming)	
Ekspert	Peeter Kuutmaa (kujutatav kunst)	
Inspektor	Marju Laur (raadio/TV)	
Ekspert	Ago Tuuling (filmiregister)	
Peaekspert	Koit Väinsalu	(kunstimälestised)
Ekspert	Nelli Vahter	
Ekspert	Juta Kornav	

Esialgu jäid vakantseteks järgmised ametikohad: nõunik (autoriõigus), finantsnõunik, inspektor, inspektor-asjaajaja.

Nagu näeme, on töötajad põhiliselt endised, ametinimetused ja funktsioonid osalt uued.

Jätkakem arutelu RAM-ist

NAGU ANEKDOODIS — ENNE LÕIKAME, SIIS LOEME!

Pealkirjas toodu pole sugugi liialdus. Kultuuriametkond on ju nii, nagu ta on. Ja eelarves pole kunagi piisavalt raha ega saagi olema. Praeguse majandusliku olukorra taustal eriti. Kas aga siis, kui targemad oleme, suudame taastada täna lammutatud või likvideeritud? See on põhjus, miks meie kultuurikollektiivid arutlevad riigieelarve osast kultuuri finantseerimisel. Ja ennetamaks kabinettides tehtavaid otsuseid.

Meie riigiisad on niivõrd edevad, et peavad õnneks iseenesemõistetavaks rahvusoperit ja rahvuslikku sümfooniaorkestrit. Raha aga ei raatsi anda. Nii ongi mõlema tase kõvasti alla käinud, sest Eesti inimressursid on piiratud ja suure hulga muusikute lahkumine inimväärsemat elu otsima ei möödu jälgi jätmata. Kas aga meil on ikka veel, mida Euroopasse viia?

„Hortus Musicus“, Filharmoonia Kammerkoor ja RAM õnneks on. Kuigi M. Kubo oma ministriks olemise lõpul kahtles avalikult RAM-i vajalikkuses Eesti riigi praeguste võimaluste juures. Millel aga põhines selline järeldus? Tõenäoliselt ametnikuhinge tüüpilisel pealiskaudsusele.

G. Ernesaks ja RAM-i kordasaadetu meie kultuuri säilitamisel ja arendamisel vajab mõistmiseks teatud ajalast distantsi. Aga küünikud on alati suutelised ütlema: Mooramaa mees on oma töö teinud... Olulisimaks pean Euroopas tavatu kollektiivi olemasolu väikeses Eestis üldse. Me ei oska aga teda veel müüa. RAM on konkurentsivõimeline ekspordikaup. Riigikassat ta täitma ei hakka, aga Eestit suudab tutvustada, ka maailma muusikavarasalve kuuluvate teoste esitamisega. Viimasel ajal kurdetakse sageli maailma ajakirjanduse huvi kadumise üle Eesti vastu. Aga mida on meil maailmale pakkuda? Skandaale... ja kultuuri.

Kuid kas RAM on kvaliteetne kaup? E. Klas ütles paar aastat tagasi, et oluline pole üks kord kusagil esineda, vaid see, et sind ka teist korda sinna esinema tahetakse. RAM-i tahetakse. Puudusi loomulikult leidub. Selleks, et olla mitte üksnes ainuke kutseline, vaid ka tõesti parim meeskoor maailmas, tuleb tublisti tööd teha.

Kui palju aga kasutatakse Eestis RAM-i potentsiaali? Palju saab meie kontserdikuulaja osa nendest suurvormidest, mida RAM esitab mujal maailmas? Kultuuriametnikud peaksid endale selgeks tegema, et kontsertide planeerimine ei saa sõltuda poliitilistest mängudest. ERSO-I ja ka RAM-il peaksid täna olema paigas kõik 1995. a. kontserdid, kui me tahame õigel ajal kokku leppida dirigentidega, kes neid kontserte juhataksid. ERSO ei tea aga täna, kas tema jaoks palgarahagi jätkub, rääkimata kontserdikuludest. Raadio segakoori meil aga juba enam pole.

Kus on siis lahendus? Ja milline see on? Kas peame hakkama paarisaja muusikust töötaja jaoks töökohti otsima? Või säilitaks ikkagi selle, mis ka kõige raskematel aegadel kandis edasi ja arendas rahvuskultuuri tippu? Ja maksaks muusikutele palka, mis võimaldaks neil peresid ülal pidada.

L. Kaldmaa
Eesti Kultuuriametiühingute
Liidu esimees

LEGENDAARNE VIIULDAJA DIRIGENDINA TALLINNAS

„Philharmonia Hungarica“ esinemine 21. veebruaril tõi „Estonia“ kontserdisaali jälle rahvast täis. Eks ikka sellepärast, et dirigeeris legendaarne viiuldaja, praegu juba 77-aastane Yehudi Menuhin. Muusikaarvustajad olid tagasihoidlikumad. „Rahva Hääles“ ütles Ivalo Randalu otsesõnu: „...imega me ei kohtunud,“ ja põhjendas seda seisukohta ka konkreetse kriitikaga. Niina Murdvee piirdus „Sirbis“ Lauri Väinmaa sõnade tsiteerimisega maestro sooleerinud poja kohta: „...kipub vahel puudu jääma isikupärasusest.“

Paistis kinnitust leidvat varemgi kohatud väide, et Y. Menuhin on legendaarsem viiuldajana kui dirigendina. ML toob oma lugejani legendi foto.

„ESTONIA“ EI KAVATSE „EESTI KONTSERTI“ MAJAST VÄLJA VISATA

On hakanud levima kuuldused, nagu tahaks „Estonia“ teater aegamööda „Eesti Kontserdi“ oma majast välja tõsta. Eriti seoses sellega, et „Eesti Kontserdi“ eelmüügikassa hoone tagaküljel on nüüd läinud „Estonia“ teatri käsutusse. Palusime selgitust „Estonia“ direktorilt Jaak Villerilt.

J. Viller vastas, et mingisugust „Eesti Kontserdi“ allaneelamise kava pole, mingeid muid „E.K.“ ruume pole majaomanik endale haaranud ega kavatse seda ka teha. Nimetatud ümberkorralduse puhul oli tegemist vana kokkuleppega „Eesti Kontserdi“ juhtkonnaga „Estonia“ töötingimuste parandamiseks. Eesmärk on hoida päeva ajal teater publiku eest kinni, nii nagu see mujal maailmas kombeks. „Estonias“ on sellega seoses olnud palju pahanudusi, et peauksest on tööruumidesse sattunud võõraid inimesi. Peale selle saab praeguse ümberkorraldusega parandada maja soojusrežiimi, vältida tuuletõmbust. Arvestati ka asjaolu, et „Estonia“ teatri pool töötab suurema koormusega kui „Eesti Kontserdi“ oma, on rohkem etendusi.

Pärast ümberehitusi hakkavad „Estonia“ teatri kassaruumid (2 kassat, k.a. kollektiivsed etetellimused) asuma seal, kus varem oli teatri tööpoolne, tagumine sissekäik, kusjuures sealtkaudu välditakse pääsu teatri tööruumidesse. Esiuksed avanevad vaid vahetult etenduse eel, siis hakkab üks kassa tööle ka peasissepääsu poolel.

J. Viller selgitas ka „Estonia“ ja „Eesti Kontserdi“ finantsuhteid. „E.K.“ maksab mõõdukat üüri, mitte sellist röögatut, nagu kesklinnas praegu tavaks, peale selle soojuse, kanalisatsiooni, vee ja elektri eest vastavalt mõteriistade näituledele. „E.K.“ võtab omakorda üüri kontserdisaali kasutajate käest. ERSO-ga on aga hr. Villeri teadmist mööda erileping.

Enne 1940. aastat oli olukord muidugi teine. „Estonia Selts“ oli kogu maja kasutaja, eraldi kontserdiorganisatsiooni polnud. „Estonia“ teater pole taotlenud sellise olukorra taastamist ning pole kuulda olnud, et ka „E.K.“ seda tahaks.

Eesti Raadio ja ERSO lahutamisprotsess hakkab ilmet võtma. Huvi on mõlemapoolne. Räägitakse n. ö. iseloomude sobimatusest.

Eesti Raadio peadirektori asetäitja, I programmi direktor Paul Himma, kes varem juhatas muusikaosakonda ja on neis küsimustes igati kompetentne mees, pole ERSO-ga rahul. Praeguse peadirigendi Krämeri juhatusel on tema sõnul ERSO liialt orienteerunud saksa muusikale ega taha eriti tegemist teha eesti muusika, sealhulgas nüüdismuusika salvestamisega kaasagetetele ja tulevastele põlvetele. Ka olevat ERSO juhtkond ülemäära enesekindel, endast liiga heal arvamusel, nõudvat liiga kalleid, tema tasemele mittevastavaid soliste. (Sõnu ERSO teatud allakäigutendentsidest paistab kinnitavat ka jooksev muusikakriitika). ERSO direktor Riho Mägi omakorda väidab, et ta on tüdinud igasugustest kooskõlastamistest ja tahaks nagu õige peremees ise oma asju ajada. Kõik need vastuolud tunduvad olevat hea tahtmise juures ületatavad.

Peamine stimulaator lahutamisprotsessile paistab siiski olevat vaesus, rahapuudus.

Riik eraldas Eesti Raadiotele tänavu umbes 30 % vähem raha kui eelmisel aastal. Vastavalt vähem saab ka ERSO. Sealjuures ERSO koosseisu, erinevalt mõnedest teistest raadio all-lülitest, ei saa koondada — siis lakkaks ta olemast sümfooniaorkester. Mullu moodustasid riigi kulutused ERSO-le kogu Eesti Raadio eelarvest pisut üle 1 miljoni krooni, tänavu on ette nähtud pisut üle 750 000. ERSO ise nõudis esialgu 1,5 miljonit, nüüd, seoses iseseisvumistaotlusega Kultuuri- ja Haridusministeeriumile esitatud eelarve kavandis, juba üle 2 miljoni krooni.

See pole välimaa orkestrite võimalusi arvestades muidugi mitte palju. Kuid meie oleme ju vaesed. Ja see raha peaks tulema maksumaksjate taskust või siis välislaenude arvelt. Aga peaminister Mart Laar on ju öelnud, et üks korralik sümfooniaorkester peab ühel riigil ikka olema, ja lubanud ERSO-t aidata. Selle lubaduse teokstege mine on ERSO juhtide arvates ilmselt kergemini saavutatav siis, kui sümfooniaorkester on omaette üksus ega kuulu mingi muu organisatsiooni bilanssi. Samadest seisukohtadest paistavad lähtuvat Raadio Segakoor ning Filharmoonia Kammerkoor, kes püüab end „Eesti Kontserdi“ alluvusest lahti rebida.

Integratsioon ja desintegratsioon on majanduselus sageli esinevad nähtused. Maailmas moodustatakse kogu aeg uusi mobiilseid iseseisvaid firmasid. Teisalt aga toimub ettevõtete ühtesulamine. Seda poleks, kui see end majanduslikult ei õigustaks, sealhulgas administratiivpersonali kokkuhoiu osas. Küsisin hr. Mägi käest, kuidas tema arvates sellest vaatenurgast näeks välja ERSO eraldumine Raadiost ja kogu see desintegratsiooniprotsess, mis praegu on käima läinud Eesti professionaalses muusikaelus. Ta arvas, et lahutus võib tõsta administratiiv-majanduskulusid 1—2 % kuid sellega seonduvad loomulised eelised kaaluvad selle üles. Niisiis jällegi küsimuse finantsilise poole alahindamine. Kas võime seda endale lubada?

Viimaste aastate majanduse — nii tööstuse kui põllumajanduse — taandarenguga, mis praegu jätkub (pluss Nõukogude naftarubade kadumaminek), on Eestimaa suhteliselt rohked professionaalid, sageli kõrgprofessionaalsed kunstikollektiivid kaotanud finantsjalad, mis võimaldasid neil edasi hüpata, muutunud millekski suurest peast ja väikesest sabast koosnevateks konnapoja taolisteks olenditeks. Kas jätkuvalt igale kullesele pisut toitu anda ja lasta nad poolnäljastena see periood üle elada, kuni majandusjalad jälle alla kasvavad? Seda

kurssi ongi siia maani actud — erinevalt mitmetest teistest endise idabloki maadest pole riik meil lasknud ühtegi professionaalset muusika- ja teatrikollektiivi hingusele minna. Nüüd — andkem endale aru — seisab riik valiku ees: kas jätkata endist kurssi või mõnda kullest spetsiaalselt turgutades lasta teistel välja surra. Sest vaevalt võib riik praegusel ajal leida nii palju raha, et kõiki ülal hoida.

Võib muidugi väita — tugevamad säilivad, viletsamad peavadki pankrotti minema ja hävima. Laskumata siin vaidluse selle üle, mis see tähendaks eesti rahvuskultuurile, juhime tähelepanu olulisele erinevusele: tegemist on riigi poolt ülalpeetavate kollektiividega, kes ei kavatsenud mitte omal jõul elus läbi lüüa, vaid, oma asendamatuks deklareeritavat seisundit kasutades, lasta luua endale Lääne-väärsed elu- ja töötingimused riikliku dotatsiooni olulise suurendamisega.

Seejuures viitavad nad analoogilistele riiklikele militaarorkestritele — kaitseväge, piirivalve ja politseiakadeemia omadele, kus palgad tunduvalt kõrgemad ja lisaks veel muid soodustusi. Just nagu neil militaarorkestritel oleksid professionaalsed nõuded tunduvalt suuremad kui näiteks sümfooniaorkestril. Räägi ükskõik millise kunstii- mesega ja ta leiab — ilmselt õigusega —, et olukord on absurdne. Tõsi, pasunapoisid töötavad nüüd mitmel rindel, näiteks 11 ERSO puhk- ja löökpillimängijat on üheaegselt ametis ka militaarorkestrites. Kuid vaevalt sõandab keegi kinnitada, et see tuleb kasuks ERSO vastava pillirühma kvaliteedile.

Omal ajal hoiatati, et Eesti militariseerimine võib majanduslikult ja ka poliitiliselt osutada riigile kahjulikuks. Praegu ei saa me küll suurest militariseerimisest rääkida, kuid muusika valdkonnas on militaarsfääri tugenevamine pannud juba aluse sellisele ahelreaktsioonile, mille tagajärgi on raske ette näha. Seejuures on viiul saanud pasuna kõrval teisejärguliseks pilliks. Endale kaadri ettevalmistamisega militaarsfäär ei tegele, vaid meelitab enda juurde muusikuid paremate palkadega.

Nähtavasti on küsimus muutunud juba niivõrd tõsiseks, et seda tuleks arutada valitsuse, kui mitte parlamendi tasemel, ning võtta põhimõtteline hoiak ikka sellesamas põhiküsimuses: kas riik veab „seitsme lahja lehma aastast“ läbi kõik (või enam-vähem kõik) professionaalsed kunstikollektiivid? Või valime suvaliselt välja need, kes oskavad end ülemuste serverida asendamatuena.

Ja veel — äratab imestust, kuidas meie spordiorganisatsioonid suudavad leida sponsoreid, et saata välismaale võistleva inimesi, kes jäävad seal — piltlikult öeldes — tagantpoolt kolmandale kohale. Küllaltki osavad on endale sponsoreid leidma ka mõned taidlus- kollektiivid. Riiklikud professionaalsed kollektiivid on siin olnud hoopis tagasihoidlikumad. Võib-olla, et desintegratsiooniprotsesside taga on ka püüe luua endale paremad tingimused sponsorite hankimiseks, kuigi see ERSO puhul eriti välja ei paista.

Võib-olla suudaksime kuidagi sponsoreid veenda, et Eestimaale oleksid vajalikumad ja kuulsusttoovamad (või vähemalt maailma silmis vähem naeruväärased) kahe missi asemel majanduslikult kindlustatud professionaalsed muusikakollektiivid, k.a. ERSO. Küsimus, kas nad on iseseisvad või kuuluvad näiteks Raadio või „Eesti Kontserdi“ koosseisu, polekski eriti oluline. Võib-olla võimaldaks see maha võtta praegusest vaesusest tingitud pingeid ja leida organisatsioonilistele küsimustele rahulikumas õhkonnas optimaalne lahendus.

Herbert Vainu

KAS AINULT HUMANITAARABI?

Humanitaarabi on see kindlasti: nimelt kinkis Pohjois-Kymen Musiikkiopisto k.a. jaanuaris Eesti Kultuuriministeeriumile üle 10 pilli, millest enamuse on 1/2- ja 3/4-suurusega viiulid ja mõeldud Eesti noorte- le õppuritele. Kink ise on siiski üks osa laiemast koostööst.

Juba aastaid on esinenud loengute ja näidistundidega Kouvolas Andres Mustonen, Taivo Niitvägi, Ivi Tivik, Jüri Plink ja Heiki Mätlik. Kouvola linnaorkester on tugevnenud uue tšellisti Teet Järvi- ga, kelle esinemine selle aasta jaanuaris Joonas Kokkose Tšellokontserdi solistina oli menukas ja paljulubav. Pohjois-Ky- me maakonna muusikaelu on ilmestanud tarflase Anu Kõbase töö kooridega ja Kuusenkoski muusikaklassidega. Koostöös

on selgunud, et me võime vastastikku teineteise muusikakultuuri rikastada. Meil on, mida ka teistele anda. Oleme alati, ka kõige raskematel aegadel, püüdnud teiste- le näidata mitte ainult suuremaid ma- teriaalseid saavutusi, vaid ikka pidanud vajalikuks rikastada meie rahva vaimset ja eetilist poolt. Ainult selle kaudu saame endid suuremaks mõelda ja olla teiste poolt hinnatud.

Praegugi viivad meie Eestimaa pilli- meistrid eelpoolmainitud humanitaarabi täielikku töökorda hulga odavamalt, kui seda teeksid nende soome kolleegid. Sel- leks, et lapsed saaksid pillimängus end täie naudinguga teostada. Samal ajal on Soomest üle kandunud mammona suuri- maks väärtuseks pidamine omandanud

meil veelgi eemaletõukavamad vormid kui seal. Praegu Eestimaal vallandunud ja koletult vohav „kaubitsemistung“ viib meid õige pea seisundini, kus võime minetada võime tajuda oma olukorra täit koledust. Võib-olla vajab rahvas mui- nasjutte, kuid siiski on tal tarvis jõuda selguseni, mis toimub tegelikult. Tundub, et meis vallandunud „teotsemistung“ viib meid korvamatu mõttetusteni ja siis...

„Meid vangis hoidvast mõtetusest taas mõttekuseni jõudmiseks pole teist teed, kui et iga üksikisik taandub jälle iseendale ja et me üheskoos mõtleme järele selle üle, mil viisil meie teotsemis- ja progressi- tahe tuleneb sellest mõttest, mille me anname oma elule ja elule meie ümber“ (A. Schweitzer). See ongi humanitaarabi.

Jüri Plink

Tulin töölt kell 17 ja kogu aeg võisin kirjutamiseks hoogu. Nüüd sai siis AK oma saatega ühele poole ja midagi rõõmustavat sealt kuulda ei olnud.

Ausalt öelda on see nutt ja hädaldamine üksjagu ära tüüdanud, aga tööd lastega ei ole ju võimalik läbi viia ilma abita! Ei anna me ju otseselt toodangut ega jää meie „tingimusi“ tööst mingit konkreetset hinnikut järele. Lastesse ei raatsita investeerida, eriti muusika- ja kunstikoolidesse — see arvatakse olevat igapäevane eralõbu!

Kraaksel „sula“ ja „seisu“ ajal lüpsja laulma pea. Aga Alavere majandi juhid — endised ja praegused — on alati arvanud, et laul tõstab toonust nii lüpsjal kui lehmale! Pillimäng mõjub soodsalt nii kündjale kui künnile. Sellepärast on ka Alavere sovhoosi (kolhoosi, ühismajandi... ja nüüd ei teagi, mis sellest järel on) peremehed abistanud muusikakooli, tasunud suurema osa majandi laste õppemaksust, toetanud ekskursioone ja muid ettevõtmisi. Palju aastaid ootasid nad oma uue koolimaja valmimist, et seal saaks ka kohapeal muusikaõpetust läbi viia. Nende unistus täitus ja juba neljandat aastat töötab seal Kehra Muusikakooli filiaal akordioni ja klaveri erialal. Taotleetakse ka kunstiklassi avamist — mõeldakse tulevikule. Alaveres õpib praegu 18 last. (Kaugus meist 13 km.)

Oma praeguse maja Kehras saime „ootamatult“ 1990. a. kevadel, kuigi olime sellele jahti pidanud 18 aastat, sest maja oli siin ammu olemas, ehitatud Tallinna 1. Ehitustrusti ühiselamuk. Algul kasutati seda nädalalõppudel puhkeõhtuteks — talvel koos suusatamisega, suvel seente-marjade korjamisega. Maja all oli siis ka saun. Taotlesin siis pikalt ja pidevalt osagi majast muusikakooli kasutada — ei olnud võimalik! Mõni aasta hiljem otustati sinna asutada viinaravila; maja piirati kõrge tara ja okastraadiga. Nii jäi see paljudeks aastateks, kuni 1990. aastani, kui Harju Kultuuriosakonna äsjaavalitud juhataja hr. Kalju Nurm avastas oma eelkäija lauasahhlist ka muusikakooli ruumide taotluse kirjad. Hr. Voldemar Norden Kehrast küsis mind Kehra volikogu koosolekule ja peaaegu pani mulle sõnad suhu, et uuesti küsiks minna Kose mnt. 22. Minu suu tõrkus, liiga palju oli üle elatud pettumusi. Lõpuks said siiski tehtud vajalikud kirjad, Kehra värskel alevivanem hr. Jüri Lillsoo võttis „härjal sarvist“ ning K. Nurmega kahasse ei jätnud enne järele, kui maja oli käes ja bilansist bilanssi üle antud.

Et maja oli kohutavas seisus, rüüstatud ja lõhutud, oli kaunis lootusetu ettevõtmine, et juuni lõpus kätte saadud hoones oleks 1. septembril võimalik tööd alustada. Kõik tol ajal alles alustavad ehitus-remondikooperatiivid nõudsid ränka tasu, pealegi 1 kuni 1,5 aastat aega. Läksin Kehra Tehase direktori pr. Žanna Botvinkina jutule. Lubati aidata, millega võimalik: materjale, värve — odavamalt. Harju Kultuuriosakonnaga koos tegime eelarve

remondimaterjalide ja sisustuse ning mööbli tarbeks. Ei olnud meil ju vajalikul hulgal toolegi.

Sai teoks hulljulge ettevõtmine — mina, muusikat õppinud inimene, direktoriks sattunud olude sunnil, koostasime maja ümberehitamise plaani, tegin kalkulaatsioonid remondikulude ja inventari vajaduse ning töötasude osas ning esitasin Harju Kultuuriametile, see omakorda hr. A. Oidsalule Harju Maakonnavalitsusse. Saan ainult sirialt tänada kõiki, kelle poole olin pöördunud — abi ei jäänud saamata. Meie

range rahandus kirjutas kõigile arvetele alla protestita, ilmselt tajusid ja nägid nad kaugemale — veel oli midagi ka odavamalt saada, kuigi poed olid tühjad ja hinnad tõusid iga päevaga, aga veel mitte iga tunniga!

Uskumatu sai teoks — 5. septembril 1990 alustasime tööd oma ruumides. Õpetajad tegid igaüks oma ruumi töökõlblikuks — töö võis alata ja remont jätkus. Jõuluõhtu viisime läbi „oma saalis“, mille tinglikuks märgiks olid mahalõhutud vaheseinad, puhtaks pestud aknad. Laval tõelise pühaduse sümbol — jõulukuusk, ehteks laste säravad silmad, laval tõeline kingitus — alles pakendis — kontsertklaver. Ühiste jõududega olid selle ostnud Kehra Paberivabrik, Alavere kolhoos, Kehra sovhoos ja Harju Maakonnavalitsus. Kui algul oli klaverirahade kokkusaamisega raskusi, pakkusid lapsevanemad oma abi — kes kuipalju sai, küsimata, kas nad raha ka tagasi saavad. Siinkohal suur tänu Tallinna Klaverivabriku direktorile hr. Jaan Lähedile, kes sellest vähestest, mis oli võimalik jätta vabariiki, eraldas ühe meile.

Minu elu meeldejäävaim sündmus on see 90. aasta jõuluõhtu. Saali ehitasime valmis alles kevadeks 1991, lõpetajad said kätte lõputunnistused meie oma majas. Siinjuures suur tänu tublidele lapsevanematele — Jevgeni Roštšikile, Nikolai Šumskile, Igor Tšogankovile, kes ehitasid saali, polsterdasid seinad, ehitasid kunstiklassid — tegid parima, mis oli võimalik olemasolevate materjalidega.

Nüüd on meil 1991. a. sügisest avatud ka kunstiklass. Huvilisi jätkub. Töö toimub kahes keeles — eesti ja vene. Praegu on koolis 115 õpilast, kunstiklassis 18. Kuna meie piirkonnas on palju vene õpilasi (praegu 37), pidasime vajalikuks õpetada vene õpilastele ka eesti keelt. Kunstiklassis õpivad eesti ja vene õpilased koos, ka muusikaettevalmistust töötab sel aastal koos.

Plaanis on veel paljugi. Täielikuks šokiks on praegu muidugi „Kehra Paberi“ pankrot. Ja vaatamata nii kehvale

seisule tahan tänada „K.P.“ direktorit Ž. Botvinkinat, et ta palus koolil esitada omapoolsed taotlused nende õpilaste osas, kes vääriskid stimuleerimist, ning vabastas kooli taotlusel 7 õpilast õppemaksu tasumisest.

Kummardan nende lastevanemate ees, kes küll sügava ohkega, aga nurinata tasusid oma laste õppemaksud, vaatamata sellele et ise olid mitu kuud töötä. Nii uskumatu, kui see ka paistab, on sel õppeaastal väljalangenus olnud tunduvalt väiksem kui „headel aastatel“. Praegu on probleem nr. 1 tehase ellujäämine, siis elame edasi ka meie. Kui põhikool saab tuge riigi eelarvest, siis Kehra alevivalitsus peab meid ülevaetama tuludest. Tema tulud on laekuv maks „Kehra Paberi“ (mis on pankrotis), Kehra sovhoosilt (mis täna likvideeritud) ja veel mõne väikese a/s tulumaksud.

Nüüd Ene Raidist Kultuuriministeriumist — see on inimene, kes on kõigi meie muusika- ja kunstikoolide hing. Preemiaks tehtud töö eest oli Ene Raidi eestvedamisel ja Põhjamaade Muusikaühingu kaasabil organiseeritud 35 direktorile õppereis Põhjamaade muusikakoolidesse. Mul õnnestus käia Rootsi Örebro kommunaalmuusikakoolis ja kõrgmuusikakoolis (meie konservatoorium). Nad on nõus meid aitama ja tahavad oma silmaga näha, mida meile vaja läheks. Kuna meie kõige nõrgem koht on pillide puudumise tõttu puhkpillimuusika, otsustasin nende pakutud kollektiividest külla kutsuda nende mõiste järgi puhkpilliorkestri (seal mängivad ka kitarrid, bandžod, tšellod). Plaanitud oli laulupeoks. Kehra olude sellise allakäiguga ei ole see kohapealsete jõududega enam võimalik, kuigi majutame kodudesse. Perekel ei ole endil enam midagi süüa, sponsorid on pankrotis. Lapsevanemad on tööta ja sissetulekuta veel määramatuks ajaks! Juba aastaid liigub ringi kuulujutt, et Tallinnas lõpetatakse paberi tootmine ja Kehras ehitatakse välja paberitootmise keskus. Siin mingeid märke sellest küll ei ole. Tehas seisab novembrikuust, üle 600 pere on jäänud sissetulekuta. Siiani elati veel lootuses, et katel remonditakse ja ehk saab varsti tööle. Nüüd on ka sellel lootusel lõpp. Tahaks loota, et targad mehed Toompeal teevad õige otsuse ja leiavad väljapääsu. Sest tegu ei ole sugugi ainult Kehra 600 pere toitmisega, vaid tükikesega Eestimaa tulevikust, kultuurist ja haridusest. Tükikesega meist kõigist endast.

Olen telefoniraamatu kaudu püüdnud otsida abistajaid — mõnedel on juba oma kindlad kollektiivid, mõned ei ole huvitatud Kehra abistamisest, paar a/s läbisid mõnesaja krooniga aidata, mõned palusid helistada aprillis.

Kas Teie lehe kaudu ka võiks abi paluda? Ära ei tahaks rootslastele öelda, sest pille tõesti napib, ja ka meie lapsed saaksid sinna sõita, kogemused tulevad ainult kasuks. Raha tuleks kanda Harju Maapanka, Kehra alevivalitsuse arvele nr. 11130920 Kehra Kunstidekooli nimele.

03.03.93. Lugupidamisega
Aita Arike Kehra Kunstidekooli
direktor

ILUS ETTEVÕTMINE ON TAKERDUNUD

Juba 4—5 aastat on arutusel olnud Tartumaa Lauljate ja Mängijate Liidu asutamine, eeskujuks analoogilised liidud mitmel pool maailmas. Põhikirja ettevalmistamine algas mullu novembris ja 30. jaanuaril toimuski asutamiskonverents 26 kollektiivi esindaja osavõtul. 3-tunnise asjaliku arutamise järel võeti vastu põhikirja, mille kohaselt Liit koordineerib koori- ja orkestri-

muusika ürituste läbiviimist oma tegevuspiirkonnas (koostab ka suuremate ürituste graafikud), reklaamib neid, osutab organisatoorsele ja muud abi ning raha hankimiseks arendab ka majandustegevust.

Kõik läks ladusalt, kuni hakati arutama, kes kohalviibijatest võiks saada majandusdirektoriks. Ei leitud. Sellega seoses ei peetud otstarbekaks ka juha-

tuse valimist, kuna arvati, et tulevane majandusdirektor komplekteerib oma meeskonna. Piirduti vaid esimehe valimisega, kelleks sai põhiettekanne teinud U. Uiga.

Kuna majandusdirektori leidmine on edaspidigi veninud, on ka Liidu tegelik tööle hakkamine paljuski takerdunud.

Marina Tamme

Mõtteid maestrost

Richard Ritsingu taktikepi all olen laulnud juba alates 1948. aastast. Algul „Vanemuise“ segakooris, hiljem TAM-is. Neisse aastatesse mahtusid peale tavapärase kontsertide pikad ja menud kontsertmatkad. Aga samuti palju laulupidusid, sealhulgas tema algatatud esimesed üliõpilaslaulupeod.

Nüüdseks on paljud üksikmomendid unustusehõlmas, kuid Richard Ritsingu koorijuhi stiil, tema särav huumorimeel ja erudeeritus on ikka meeles. Richard Ritsing oli suur koori traditsioonide looja ja hoidja. Viimastel aastatel on kokkusaamine temaga piirdunud tema üleslaulmise-ga sünnipäevahommikuti.

Soovin auväärt maestrole tema 90. sünnipäeva puhul veel palju tervist ja jõudu!

Kalju Juus,
TAM-i laulja aastast 1951

Valged sirelid

Seostan maestro Richard Ritsingu nime valgete sirelitega. 40+50-ndate aastate TAM-i kevadsemestri kontsertidel TÜ aulas oli kaunis komme kinkida maestrole pott ajatatud valge sireliga.

Kuna TAM-i asutamisaeg langeb 1912. aasta märtsi ning maestro Richard Ritsingu sünnipäev on 25. märtsil, siis püüdis koori juhatus planeerida kevadsemestri kontserte märtsikuuksse. Nii võimendus nende tähtsündmuste summa pidulikaks elamuseks, millele pani nagu sümbolise punkti valge lõhnav sirelipuuke dirigendipuldi kõrval.

Need sirelid kasvavad kõik praegu maestro koduaias ja igal varasuvel õitsevad nad jälle ja jälle ning maestro võib neist õnnelisi otsides meenutada kaunit elatud elu.

Roman Tsurenkov,
TAM-i laulja 1946. aastast

„Kui mu Riiklikud Mehed...“

Maestro Richard Ritsingu koori sattusin 1953. aasta sügisel, kui olin vastu võetud TRÜ üliõpilaseks.

Peamised muusikalised elamused lauljana olen saanud kontserditelt. Elamuste tipuks on mulle kahtlemata jäänud „Palverändurite koori“ laulmine „Estonia“ kontserdisaalis 1954. aasta kevadel. Hiljem oli maestro Gustav Ernesaks öelnud meie maestrole: „Kui mu Riiklikud Mehed laulaksid samasuguse innuga!“

Tudengipõlve lauluaastate tagasi mõeldes meenuvad eelkõige proovid, proovid. Koor saavutas maestro käe all märkimist vääriva taseme, mis tõi kaasa pikad kontserdimatkad ja õiguse osa võtta ülemaailmsest noorsoofestivalist Moskvas 1957. aastal. Aga enne seda oli koguni kaks proovi päevas!

Maestro R. Ritsing oli nõudlik ja töökas koorijuht. Mulle meeldis tema tava laulu sisu huvitavalt avada.

Ka küllalt väsitavatel pikkadel kontsertmatkadel (enamasti rongi üldvagnis) püsis maestro heas vormis ja tujus,

◆ R. Ritsing nooruses

innustades mehi nii eeskujui kui hääle säilitamise „retseptidega“: mürk number 1 — jäätis, mürk nr. 2 — külm õlu, mürk nr. 3...

Mõnus mees on koorijuht Richard Ritsing! Palju aastaid ja head tervist!

Leo-Peeter Kullus,
TAM-i laulja

1927—33. a. laulsime samas häälerühmas

Minu lauljatee koos lugupeetava maestro Richard Ritsinguga algas 1927. aastal, kui ma värskelt üliõpilaseks astusin Akadeemilisse Meeskoori. Laulsime koos baritoni häälerühmas. Tema aga asendas vajaduse korral ka koorijuhti.

1933. aastal, pärast Leenart Neumani* surma, asus Richard Ritsing Akadeemilise Meeskoori dirigendi kohale. Oma pikas ja viljakas koostöös kooriga pani ta erilist rõhku hääleseadele ning eesti heliloomingu propageerimisele.

Koori töös ning elus on olnud helgeid, kuid ka pilviseid päevi. Kuidagi eriliselt meenuvad 60-ndate algusaastad, mis olid pingelised ja rasked nii koorile kui maestrole isiklikult. Mõnigi kriitiline olukord lahenes edukalt tänu tema diplomaadidele. Tartu Akadeemiline Meeskoor on suurel määral tänu maestro entusiasmile, tasakaalukusele ning õigele vaistule suutnud üle elada keerulised ning rasked ajad ja arenenud üha tõusu suunas.

Armas maestro, oled üks neist õnnelikust, kes oskab kaasanimestega suhelda ning nende sümpaatiat võita. Selle eelduseks on olnud Sinu siiras otsekohene suhtumine kaastlastesse, põhimõttekindlus, töökus ja parajalt mahe huumorimeel.

Sind Sinu auväärse juubeli puhul südamest õnnitledes soovin: annaks Jumal Sulle ikka tervist ja jõudu!

Robert Tasso

Isevärki lood jäävad meelde

1948. aasta sügisel läksin TAM-i. Dirigent maestro Richard Ritsing laskis heliredelit laulda ja akordidest toone leida, siis palus üht tuttavat viisi proovida. Laulsin vist Joosep Tootsi lemmiklaulu „Mingem üles mägedele“, seda palju kordi

karjapoisina Haanja kuplitel proovitud. Kui valmis sain, tulid küsimused: kes koolis laulu õpetas?, kas sul, pois, häälemurret polegi veel olnud? Lähed esimese tenori esimesse rühma! Istuma pandi kahe vanema laulja Georgi Raua ja Agu Aaloe — mõlemad nüüd juba manalamehed — vahele. Laulsid mõlemasse kõrva nii valjult, et võimatu oli ise valesti laulda. Lisaproove vanade laulude omandamiseks polnud vaja — need lihtsalt kulusid sundkorras pähe.

Tolleaegsetes tingimustes olid (nagu nüüdki) elamuseks kontsertmatkad. Küll mitte raja taha, esialgu piisas Viljandist, Rakverest ja Kohla-Järvestki. Rakverelisel jõudis kontserdieelsele harjutusele teatrilavale üks esimene tenor, kes oli klaasi põhja piilunud sügavamale kui sünnis. Maestro oli lausa kuri: mina sind lavale ei luba! Matkadel kehtis kuiv seadus. Poiss paluma — Riku, ma luban, et sisse ei laula, kuid lavale tahan igal juhul pääseda. Ju läks Maestro süda härdaks — ikkagi hea häälega laulumees. Lubaski. Laval palus patune naabrid: olge head ja hoidke mind kahelt poolt kinni, et ma väga ei kõiguks. Ega kõikunudki ja kontsert laabus nagu laabuma pidi.

Juhtus ka isevärki üllatusi. Vanasti oli kooril tore tava vähemalt kord aastas ka „Estonias“ esinemas käia. Oli kõlanud ja ka hästi õnnestunud kontserdi lõpulaul, koor kõndis lava taha harjutusruumi, mehed vahetasid muljeid. Siis läks lahti harjutussaali uks ja sisse sammus Laulutaat, ise kergelt erutatud. Küsis: „Kas Sa, Ritsing, tead, mis sa tegid?“ Meie maestro vastas rahulikult, et teab küll. Koor olevat lõpuks juba veidi väsinuna tundunud ja ta alustanud lõpulaulu pool tooni kõrgemalt. Järgnes uus küsimus: „Aga kas tead, mida koor tegi?“ Kohe tuli Gustav Ernesaksalt endalt ka vastus: koor võitis veel pool tooni lisaks. Selle peale jäi tummaks meie Maestro.

Eks äärmiste hääle — esimeste tenorite ja teiste basside — pärast ole olnud kooris alati probleeme. Olime järjekordsel Baltikumi-matkal, Riias ülikooli aula kontsert õnnelikult ja edukalt möödus. Kui aeg täis ja mehed bussides, selgus, et esimesed tenorid Juss ja Aldo puudu. Ligi sajameheline koosseis juures oli sel korral ainult kolmeist esimest tenorit kaasas. Nägime, et poisid ei saa ega saa veidi eemal pargis Läti neidudega hüvasti jäetud. Kogu koor hakkas mehi ärasõidule hüüdma. Melu oli juba veerand tundi kestnud, kuid hüütavad ei teinud kuulmagi. Siis tegi esimees koos juhatusega otsuse: ärasõit. Maestro anus ja kurjustas: nüüd jäi ainult üksteist esimest tenorit. Esimees ja ka koor olid vankumatud. Sõidetigi minema. Vilniusse jõudsid üleannetud kooriga enam-vähem samal ajal, kuid rahast lagedad. Kõik oli kulunud põidlaküüdi peale. Koor klappis Vilniuses meestele söögi rahaks.

Maestro tunnistas hiljem, et olla Riia ja Vilniuse vahel mitu halli juuksekarva lisaks saanud. Eks neid on tulnud tõsisematigi asjadega seoses. Aga vintse mees on vastu pidanud suure juubelini.

Erri Kukk

* Tegelikult Leonhard Neuman, kasutas pseudonüümi Leenart Helisalu. (Toim.)

KA KÜÜDITATUD MUUSIK

Mõni aeg tagasi näidati mulle kirja, mille olin 10. juunil 1952 saatnud ühele oma kolleegile, altsaksofonistile-klarnetistile-akordionistile Udo Treufeldile toleaeagsest tantsuorkestrist „Mickey's“, mis aastatel 1945—1955 oli Tallinna koolide soosituim orkester ja kus olin ka ise mänginud.

Selles pikas kirjas, millest ML avaldab nüüd katkendeid, on palju nüisugust, mis endalgi juba osalt meelest läinud. Loodan aga, et ta võiks pakkuda lugejale huvi selle kohta, kuidas asumisele saadetud eesti muusikud ka seal rasketes tingimustes oma armastatud tegevust ei katkestanud ja esinesid omamoodi kultuurikandjatena, jätsid sealsesse muusikaellu oma jälje.

Veidi eellugu.

Juba 1949. aasta märtsiküüditamise järel algas nõiajaht nende noortele, kes 1946/47. a. olid saanud loa Eestisse tagasi tulla.

Veebruaris 1950 oli järg jõudnud ka minu kätte. Teada saanud, et NKVD mehed mind taga otsivad, ei andnud ma end esialgu näole. Konservatooriumis tulid need mehed mulle isegi vastu, kuid pääsesin, kuna nad mind nägupidi ei tundnud. Kuid siis otsustasime koos abikaasaga, et igavesti ära põigata ei õnnestu. 10. veebruaril läksime puhkpilliorkestri proovi, kus teadsin julgeolekumehi end ootavat. „Поймали“ (kinni püüdsime), kargasid kaks meest võidurõõmsalt püsti. Vastasin, et ega ei püüdnud küll, ise tulin.

Dokumendid legaalselt Eestis elamise kohta ei lugenud midagi. Vahistatult, kahe mehe vahel, sain veel Pärnu maanteel konservatooriumi õppejõule Aurora Semperile hüüda, et mind loenguil enam niipea ei nähta.

Edasi tapiga läbi Leningradi Kirovi oblastisse, konservatooriumi klarnetipaar kuldaväärt varandusena kaasas. Algul töötasin Polomis, 1951. aasta algusest rajoonikeskuses Belaja Holonitsas masinaehitustehase instrumentaaltehhis lihvijana ja mõne aja möödudes ka paralleelselt sama tehase ametiühinguklubi puhkpilliorkestri juhendajana.

◆ Estradiiorkester koosseisus Edward Urla-Tamberg (II akordion), kohalik bajanist Sergei Sakkeus (I akordion), Harry Kõlar (klarnet, tenorsaksofon), Mihkel Ranna (bass-balalaika) ja Mihkel Sakkeus (kitarr) esineb koos kohaliku naiskooriga. Klarveril saadab Leelo Päts. „PK“ pultidel — „рабочий клуб“, hammasratas viitab masinaehitustehasele.

Asutasime küüditatud eestlastest (osade-ga olime koos Tallinnast sinna viidud) instrumentaalansambli: Sergei Sakkeus I akordion, Edward Urla-Tamberg (Urla maja omaniku poeg) — II akordion, Mihkel Sakkeus (kitarr), Mihkel Ranna (kontra-bass-balalaika) ja Harry Kõlar (klarnet ja tenorsaksofon).

Probleeme oli küllaga, peale mänguuskuse parandamise muuhulgas huulikute muretsemine. Tallinnast saime noote ja ka näidishuuliku, mille järgi tegime tehase instrumentaaltehhis ise huulikud valmis.

1951. a. detsembris liitus meiega veel mu samuti Eestist välja saadetud vend Erich Kõlar, kes mõne aja pärast vormistati tehase klubi kunstiliseks juhiks. Temale võlgne suurel määral tänu nende saavutuste eest, millest kirjas juttu. Vabatahtlikult tuli sinna elama ka tema abikaasa Leelo Päts-Kõlar, kes sai omakorda rajooni kultuurimaja kunstiliseks juhiks. Tehase klubi ja kultuurimaja muusikalised üritused põimusid omavahel. Näiteks mängis Leelo meie kontsertidel klaverit, kultuurimaja akordionistide ansambel sai meilt vajaduse korral abijõudu jne.

Haloo, Utt!¹

Belajas, 10.06.52.

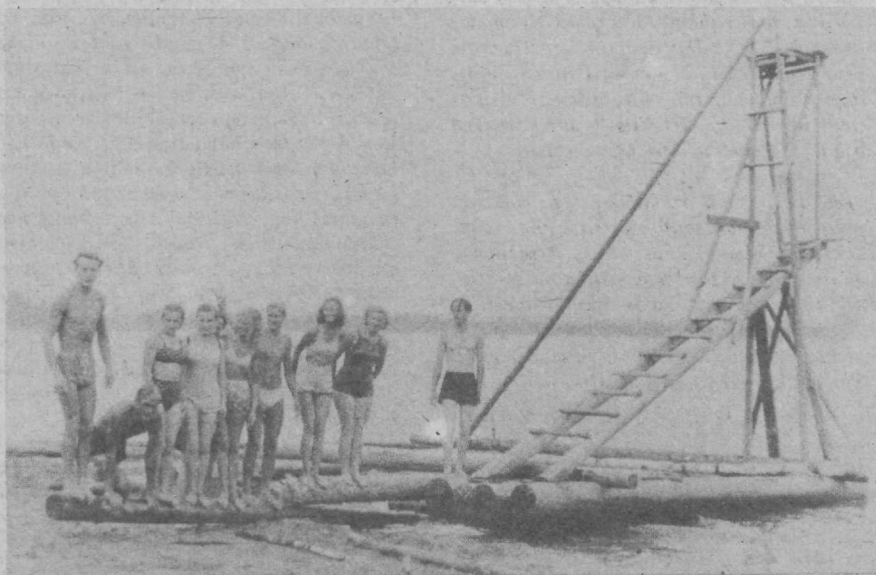
Lõpuks ometi olen jõudnud niikaugele, et saan maha Sulle kirjutamisega...

Kavatsen Sulle anda lühisõnalise ülevaate meie ansambli tegevusest viimase poolaasta jooksul. Erka² tulekuga detsembri keskpaigas võiks ütelda toimus meie gangis teatav progressiivne pööre. Nimelt olime seni nokitsenud nüütelda omaette. Õppisime palju juhuslikku, seda mis kellelegi pähe tuli ja meeldis ja esinesime kontserditel nüütelda kava täteks 4—5 numbriga, kusjuures mängisime peaaegu alati Tautsi „Kolhoosi pillimehi“, Lipatovi „Тышина“, „Vanaisa polkat“ ja Dunajevski marssi „Kevadest“.

Väikeste vaheldustega üks või teine kord. Valmistasime tantsuks mõned asjad ja omasime repertuaaris esinemiseks koos kooriga vaid „Dem. noorsoo hümmri“ ja „Хачатурян“ „Присяга миру“.

Kõigepealt oli vaja meil nüüd oodata, et Erka saaks klubisse mingi koha. Ja et tal olnuks võimalus olla meie kasuks. Sel eesmärgil algas kohe kibe töö, et valmistada ette kontsert jaanuari lõpuks uue kavaga. Ühest küljest reklaamida Erka „põimeid“ ja täiendada oma repertuaari oli see väga kasulik. Kontsert toimus jaanuari 25. päiku — võeti vastu suurepäraselt — tuli 2 korda kordamisele täissaali (ca 360—400 kohta) ees ja sellega kasvas me repertuaar ca 15 pala võrra — rääkimata töökoormusest selle selgeksõppimisel...

Järgmine tähtpäev oli 23. veebruar. Kavas oli sõnalis-muusikaline montaaž „Победители“ (autorit ei mäleta), milles oli tarvis kooriga koos esitada 8 pala. Kava teises pooles kasutasime v.a. mõne üksiku uue loo, peamiselt palu eelmistest — jaanuarikuu kontsertidest. Ka see kõik läks hästi korda. Naistepäeval kordasime kava soovikontserdi nime all ja aprilli keskpaigas toimus rajooni isetegevuskollektiivide ülevaatus, millest 25 kolhoosi, 22 külanõukogu ja ühe asustatud punkti (töölisasula, nagu see meie omagi, ainult tunduvalt väiksem) kohta tuli kokku 3 kollektiivi. Rajooni Kultuurimaja, üks külanõukogu kollektiiv 5—6 inimest ja meie vabriku tööliisklubi kollektiiv ca 70 inimesega.

◆ Suvise puhkuse ajal ehitasime paisjärvele ujuva hüppetorni. See sai keskseks puhkuse veetmise kohaks.

Unustamatu mulje jättis selle hüppetorni abivahenditeta tagasiujutamine 5 km kaugusel asuva Šitova küla alt, kuhu torm oli ta pärast ankruketi katkemist ajanud.

Nätering esitas „Koit Moskva kohal“ ja meie oma Koorikollektiiviga — ca 30—35 inimest, 3 deklamaatorit ja rida soliste, andsime ligi 2-tunnise kontserdi, mille ülesehitus oli umbes taoline: avalooks koori ja ans. Demokr. Noorsoo h.) millele järgnes veel 4—5 laulu samas ettekandes — deklamaator vahepeal. Siis kadusime meie ära ja esinesid solistid klaveri saatel (Tšaikovski romansse, Glinka omi, rahvalaule, „Ema kiri“, üks Aذربaidžaanilaul, laste duett jne.) — ja kava I poole lõpuks „чачушка“-d poliitsatüürilisel teemal — kandsid ette kaks paari neide bajaani saatel, keda omakorda toetasid kitter ja kontra. Muide, unustasin tähendamata, et Punaarmee aastapäeva kontserdil oli rahval saalis ja ka laval, mida vaadata, sest tütarlapsed olid kõik ühtlases rüetuses — valged pluusid ja pikad mustad seelikud — ja meil täiesti uued „valguse efektidega“ puldid, mille kallal ühe öö istusime kuni hommikuni neljakesi...

Kontserdi II pool algas orkestri soolunumbritega. Järgnesid soloettekanded meie saatel, deklamatsioon. Ja lõpuks 5—6 koorilaulu — ka nende vahel deklamatsioonid ja lõpuks Muradeli „Rahu eest võitlejate laul“. Lõppkontsert toimus koheselt pärast seda meie esinemist ajal, mil zürri omavahel õiendas ja kohti määras.

Lõpukontserdil tuli meil peaaegu pool esitatud kavast korrata ja peab ütlema, et see oli meie ansambli parim mäng, mida Belajas seni on kuulnud. On mitmeid kordi mängitud ka pärast veel, aga see oli ja võib-olla jääbki parimaks mänguks siin. Tagajärgi võis ette aimata — tööme klubile esimese koha ära. Rajooni Kultuurimaja sai kolmanda, olgugi, et igati oli püütud zürriis, milles istus 4 kultuurimaja tegelast, selgeks teha, et kui nad I kohta ei saa, siis läheb kollektiiv laiali.

Kahju ainult, et see ülevaatus oli rajooni ulatuses ja puudusid summad selle finantseerimiseks. Kogu preemiasumma laekus meie ja lõppkontserdi sissetulekust ja tagajärjeks oli see, et I koha saanud kollektiiv sai 150 rbl., kusjuures mõningaid esinejaid individuaalselt premeeriti 25 rublaga. Kuna seda raha oli vähe, siis pani käitisekomitee 650 rubla juurde ja korraldati 14. mail üks isetegevuslaste

◆ Niimoodi sõideti mööda Belaja jõge kahe paadiga üksteise slepis Klimovka töölisasulasse muusikalist külakosti viima.

Ta elagu

Перевернув огнетушитель, ударить ударником о пол, доску или что-нибудь твердое.

◆ Fragment Erich Kõlari poolt Leelo Pätsi 25. sünnipäevaks loodud muusikapalast ja selle tagaküljest. Noodipaberit ju polnud.

vaheline viinajoomine (ca 100 g.) pelmeenidega. Kogu ülejäänud tarvisminev alkoholi hulk tuli osta kohapeal töötavast einelauast sularaha eest, mida sai ka tehtud viimase pennini...

Edasi Sulle suurim tänu Annyga³ saadetud partituuride eest, mis suures enamuses kõik saavad ära kasutatud. Nad on siin täiesti ohutus olekus ja ära tunne mingit muret nende kaotsimineku pärast.

Kui Sa mäletad ja see on käepärast — duett 2-le klarneetile Wasserfall — mida me Sinuga koos mängisime, siis ehk saadad ta minule koos saatena. Saaksin teda siin kasutada kornetiiga...

Kuigi Sa pole minu käest iial küsinud meie repertuaari kohta midagi, luba Sind tülitada väikese ülevaatega sellest...

(Edasi järgneb loetelu 50 repertuaaris olevast palast eesti, vene ja inglise keeles).

* * *

Meie kontserttegevus jätkus ka hiljem. Tuleks rääkida süvistest laulupäevadest, mis taolistena Belaja Hõlnitsas 1952. ja 1953. aastate suvel küll esmakordselt korraldati.

Ühendkooris laulsid klubi, kultuurimaja, Pedagoogilise Kooli ja õpilaste koorid puhkpilli- ja estraadiansambli saatel. Esinesid solistid, ansamblid ja sõnakunstnikud. Peale üldjuhi ja estraadiansambli olid kõik esinejad kohalikud. Suve jooksul esines puhkpilliorkester ka mõnel teisel tähtpäeval samal laululaval. Rahvapidudel mängiti lihtsalt pargis. Muidugi ka matustel.

Üldiselt oldi populaarsed. Muide, üks huvipakkuv fakt.

1954. aastaks olime enamuses kõik B.-H.-st lahkunud. 1964. aastal, töötades E. R. Filharmoonia estraadiorkestris ja olles ringreisil ka Kirovis, kasutasin juhust, et 10 aasta möödudes jälle B.-H.-t külastada. Sinna oli vahepeal ehitatud uus klubihoone. Küsinud valvurilt luba seda hoonet endise töötajana seestpoolt näha, sain vastuseks: „Ma mäletan Teid küll, mängisite orkestris, kui eestlased siin olid.“ Oli meeldiv kuulda!

Lisaks, et Kirovi oblastis on 1950. aastatel olnud tegevad päris mitmed enam või vähem tuntud eesti muusikud.

Alates umbes 1945/46. a. tegutses Kirovi linnas 1941. a. küüditatud John Tungal trompetimängijana ja muusikapedagoogina muusikakoolis. Praegu töötab ta Tallinna Konservatooriumis.

Samast ajast jäi sinna viuldaja ja saksofonist Schocher (hiljem sai temast Sahhar), kes enne 1941. a. 14. juunit mängis restoranis „Du Nord“. Temast sai hiljem Kirovi Filharmoonia direktor, 1967. a. oli abidirektor.

1956. a. märtsini jäid Kirovi oblastisse Leelo ja Erich Kõlar. Mõlemad olid ka meie lahkumise järel mitmekülgset tegevad nii praktiliste muusikute kui pedagoogidena Kirovi muusikakoolis. Kui ma ei eksi, liikus seal mail mõni aeg ka koorijuht Uno Järvela ja võib-olla veel teisigi, kellega isiklike kokkupuuteid pole olnud.

Samal ajal käis eestlaste muusikaline tegevus ka GULAG-i laagrites. Riho Pätsiga seoses oli sellest mõni aeg tagasi juttu ajakirjas „TMK“.

Harry Kõlar

¹Udo Treufeld

²Erich Kõlar

³Anni Kõlar, autori abikaasa.

◆ Erich Kõlar saadab akordionil rahvalaulu esitavat solisti.

Ühes kaunis mereäärses linnas, mille nimi on Pärnu, heliseb üllatavalt palju muusikat. Linn elab oma elu, püüdes vastu seista väikekodanliku elustiili pealetungile. Kuurordi ja puhkelinnana teatud Pärnu vastu ei tunta tavaliselt talvel huvi. Kuid just talvel käib segamatult intensiivne linna vaimuelu. Kuidas? — seda läkski ML korrespondent uurima.

Linna ümber on maakond

Maakonna muusikaelu valgustasid kultuuri- ja noorsoo-osakonna juhataja Ain Roost, kultuurinõunik Helve Arumägi, Heli Kallasmaa ja Virve Laube. Nende seisukohad võtamegi siinkohal kokku.

◆ Maakonna kultuurinõunik Ain Roost.

Usin musitseerimine käib Vändras, Kilingi-Nõmmel, Pärnu-Jaagupis, Häädemeestel, kus tegutsevad ka muusikakoolid. Kahjuks on muusikakoolide saatus praegu väga ebamäärane ja sõltub täiel määral linna või valla rahakotist. Teoreetilisel on olemas võimalus, et muusikakool võidakse sulgeda raha puudumise tõttu, täpselt samuti nagu apteek, ambulatoorium või kauplus. Loodame, et seda siiski ei juhtu. Muusikakoolid peaksid kuuluma ühtsesse haridussüsteemi, mitte olema taandatud huviringi või vaba aja veetmise tasemele.

Muusikat õpetatakse ka põhikoolides. Kokku on maakonnas 28 õpetajat, neist 8 kõrgema muusikalise haridusega. Enamus tublimatest on õppinud Tartu Muusikakoolis.

Kuigi suurem osa õpetajaist annab endast parima, on nende ettevalmistus liiga ühekülgne. Ilmekas näide: koolides peaaegu puuduvad orkestrid. Jutt ei ole ainult puhkpilliorkestritest. On ju väga palju muid instrumente, mida meie muusikaõpetajad kahjuks ei valda. Põhjusi on ilmselt mitu. Kooli muusikaõpetajaid valmistatakse ette põhiliselt koorijuhtimise baasil. Ja kuna nad on enamuses naised, ei kipu nad ka ise eriti pillide kallale. Maavalitsuses on hea ülevaade maakoolide muusikaõpetusest. Maal tuntakse rahvapillide vastu suuremat huvi kui linnas. Pealegi ei saa seal iga laps klaverit õppida, aga käepärase pilliga saaks hakkama küll.

Eriti poistele pakuks see palju rõõmu. Klaveri taha naelutatud muusikaõpetaja ei suuda seda pakkuda. Ega tihtilugu nende klaverioskus kiita olegi. Oleme käinud muusikatunde kuulamas ja — uskuge või mitte — need on üsna igavad ja ühekülgsed. Hea vokaaliga koolikoore on meil ka vähe.

Ärgu solvugu need, kes püüavad kõigest väest jäämäge liigutada. Jutt käib eelkõige muusikaõpetajate koolituse kitsaskohtadest.

Juba habemega probleem on puhkpillimuusika koolis. Mitmes koolis seisavad puhkpilliorkestri täiskomplektid. Ei ole pilliõpetajat-orkestrijuhti.

Tihedam peaks olema koostöö muusikakoolide ja põhikoolide vahel. Kuid läheb veel aega, enne kui ühislaulutunnist saab tõeline MUUSIKATUND. Tundub, et praegu veel ei ole piisavat tagasisidet, mida tegelikult vajavad põhikooli lapsed, kes ei käi muusikakoolis (neid on ju enamus). Ka teoorias tugevale muusikakooli lapsele on huvitav ja arendav emotsionaalne, pingevaba, loomuliku musitseerimise tund.

Maakonnas on mitmeid edukalt töötavaid rahvamaju, kus tegeldakse ka muusikalise isetegevusega. Mingit alluvusvahekorda maakonnavalitsusel nendega enam pole, kuid sidemed on head. Suheldakse aktiivselt nii info hankimise eesmärgil kui ka suuremate ürituste korraldamise puhul.

Muusikalise isetegevuse poolelt võib esile tõsta maakonnas tuntuks saanud kollektiivid: naisansambel Kilingi-Nõmmel ja Tihemetsa kvartett Toomas Volli juhendamisel, Pärnu-Jaagupi segaansambel, Halinga puhkpilliorkester Madis Schmidt'i dirigeerimisel, Tõstamaa poiste puhkpilliorkester, M. Lüdigi nim. Meeskoor, „Linnutaja“. Neist viimasel on ilmunud ka helikassett.

Kevaditi on ikka olnud muusikaõpetajate täienduskursused. Sel kevadel on kavas korraldada maakonna noorte pillimängijate päev arvatavasti Häädemeestel, lauljad tuleksid kokku Kilingi-Nõmmele. Ürituse kordaminek sõltub suuresti kohapealsetest organisaatoritest. Maakond saab seda toetada põhiliselt rahaliselt.

Pärnu maakonnas on palju äärmäid, eriti Läti piiril, kus ei ole sõna otseses mõttes mitte midagi. Välja surnud on terve kihelkond. Taludest on järele jäänud vaid vaevumärgatavad kohad. Ometi oli Jäärja kihelkond kunagi kuulunud oma kultuurielu ja hea raamatupoe poolest. Seal oli heatasemelisi orkestreid, näiteks Tali jazzorkester.

ÕPILASMAJAS

Pärnu Õpilasmajas võis näha, kuidas praegusel ajal saab ilusasti laulda-mängida. Õpilasmaja Pühavaimu tn. 8 on tuntud kaupmees Schmidt'i majana, kus omanikud elasid 1939. aastani. Üle 300 aasta vanune maja restaureeriti põhjalikult 1986. aastal. Õdus interjäär, stiilne kujundus, maitsekas ja mugav sisustus. Majas on sajandite hõngu. Huvitavad ruumid, salapärased ukсед, talveaed, kanaarilinnud, pehmed sohvad, mahe valgus ja mis kõige tähtsam — lähedad, särasilmised suured ja väikesed inimesed.

Kindlusetunnet lisab see, et endised omanikud maja tagasi ei nõua ega taha renti. Nad leiavad, et maja on praegu õilsal eesmärgil kasutatud, on uute peremeestega heades suhetes, istutavad maja aeda puidki.

Õpilasmajana elatakse juba 6 aastat. See on laste huvikeskus. Majas tegutsevad tantsu-, näite-, kunsti-, foto- ja käsitööringid. Ja loomulikult on seal palju muusikat.

Kammerkoor käib koos Helvi Treubluti juhatusel. Kai-Tõe Villmann õpetab neidudele koori, kes valmistub maikuuseks sõiduks Prantsusmaale Nancy koorifestivalile (samale festivalile sõidab ka kammerkoor „Mattone“ Raul Talmari juhatusel). Lastekoorige dirigent on Tiiu Künnapas. Laste ja neidude hääli seab Endla Murd. Soliste koolitab Tiina Palmer. Hääleseade-, solfedžo- ja kooritunde kuulates jäi kõrva puhast, pingeta lauluhääl. Paistab, et Pärnu Õpilasmajas osatakse teha head tööd. Lapsehäälel on õrn ja tundlik ning sellega tuleb ettevaatlikult ümber käia. Lapse normaalse, pingevaba laulmise omandamine ei olegi nii kerge kui paistab, hea vokaali saavutamiseks tuleb teha tublisti tööd. Pearõhk ongi sellel, kinnitavad Tiiu Künnapas ja Kai Villmann. Ka kooride repertuaari vali-

PÄRNU —

◆ Muusikakooli direktress Silvi Baradinskas.

◆ Pärnu Õpilasmajas viib neidude koori „Nurmenukk“ grupi proovi läbi dirigent Helvi Treublut.

takse väga põhjalikult. Peab ju arvestama nii lauljate maitsete-soovidega kui ka võimetega.

Neidude koori juhendatakse liikumise osas (Laine Mägi). Võluvaid nippe ja iluraviteadmisi jagab kosmeetik. Hingeelu keerdküsimustes abistab tüdrukuid psühholoog. Kõik olgu kaunis, mitte ainult laul.

Sel õppeaastal alustati puhkpillistuudioga: algõpetus + lasteorkester. Vaskpille õpetab Andres Kokk, puupille Olev Sööt. Loomulikult ei puudu rahvamuusika, seda edendab direktor Tiit Erm. Endine direktor Lea Põlluste veab vankrit edasi õppealajuhatajana, pärast seda kui ta 90. aastal maja juhtimise heameelega Tiit Ermile üle andis.

M.T.: Kogu kultuur vaevleb rahu-puuduses, igal pool kurdetakse rasket aega. Kuidas suudate nii kaunist maja korras hoida ja kõike seesttoimuvat ülal pidada?

Lea Põlluste: Tõepoolest, maja on ilus ja korras. Selles majas leiab meelistegevust ligi 900 last, neist 130 poissi. Kõik nad hoiavad maja, keegi ei käi välisjalanõudes, ei löhu midagi. Küllap sellepärast, et looming õilistab inimest. Meie lapsed, noored ja õpetajad on rahulikud ja heatujulised. Kuidusõnu peab ütleva Pärnu linnavalitsusele, kes on alati soosinud kultuuri, sealhulgas ka huviharidust.

Tiit Erm: Oleme tervenisti linna eel-

arvel. Küte, elekter, õpetajate palgad tulevad sealt. Seni oleme saanud läbi ilma õppemaksuta. Kuid ilmselt peaksime ka meie lähemal ajal kehtestama mingi väikese maksu, sest iga pisikese asja pärast ei taha finantsraskustes linnavalitsust tülitada. Mil moel, seda ei oska veel praegu öelda.

Meie majas on saal, mida saame vahetevahel välja üürida. Keldris asuvad viisakas baar ja kauplused, kust laekub üüriraha. Hoobelda küll millegagi ei ole, kuid elame ära. Meil on oma arveldusarve — saame oma raha ise kasutada. Ka paljude laste vanemad toetavad õpilasmaja ettevõtmisi. Viriseda pole mõtet, tuleb tegutseda.

MUUSIKALINE, TALVINE, ARGINE

PÄRNU MUUSIKAKOOLIS SAMUTI EI VIRISETA

Linnavalitsuse kultuurilembust on tunda ka siin. Üle 15% õpilastest on võimalik õppemaksust vabastada. Sama palju lapsi saab õppida 50% õppemaksuga. Koos Sindi filiaaliga on õpilasi kokku 316. Sindi filiaal võiks Pärnu arvates iseseisvuda. Seal on täielikult komplekteeritud kaader, töö käib ladusalt. Kuid väikelinnal on raske muusikakooli majandada. „Kuigi oleme linna eelarvel, püüame väikese majandustegevusega nii linna kui iseenda olukorda kergendada“, selgitab kooli direktor Silvi Baradinskas. Muusikakool on a/s Chaplin üks aktsionäre ja tal on seetõttu võimalik kasutada endise parteimaja saali. Saal on sobiv kammermuusika esita-

miseks. Suure hoone kaks alumist korrust on antud kultuuri tarvis tähtajata rendile. See on suur asi, eriti seetõttu, et muusikakooli kimbutab krooniline rahapuudus. Ka pühapäeviti on muusikakooli maja täiesti hõivatud.

Kuna Silvi Baradinskas täidab Humanitaargümnaasiumi muusikaosakonna õppealajuhataja kohustusi, kaldus jutt muusikaharidusele gümnaasiumis. Muusikaosakonnas on juba 3 kursust. Õpetajaid jätkub kõigile erialadele. Osakonna suund on selgelt akadeemiline: klaver, keelpillid, laul, flööt. Fagotierialal on üks õpilane, lisaks nimetatutele veel mõned koorijuhid. Õpetajad on enamasti muusikakoolist.

Neid käivad konsulteerimas ja jagavad kasulikke näpunäiteid Valdur Roots, Toomas Velmet, Urve Tauts, Jaan Öun, Mati Uffert. Külalisõppejõu staatuses on Helju Taak, Venda Tammann, Els Roode. Nii et pole sugugi haruldane pilt, kui tunnis on kaks õpilast ja üks õpetaja või koguni üks õpilane ja kaks õpetajat. Kooli lõpetanutele jagatakse diplomeid diferentseeritult: paremad saavad õiguse ise muusikaõpetajana töötada. Igatahes Pärnu linnale on sellist kooli tarvis. Järeelkasvu vajab ju Ilmar Tõnissoni kammerorkester, Loit Lepalaane Big Band, koorid, ka teater „Endla“, kes draamateatrina aegajalt proovib publikule pakkuda ka muusikat.

ORKESTER VÕI BÄND? SIISKI MÕLEMAD!

Seoses orkestritega on olnud „Pärnu Postimehes“ palju poleemikat. Raha on vähe — kumb orkester jääb linna palgale? Või koguni — kes jääb, kes kaob? Aga need on ju nii eriilmelised — ühe kadumine vaestaks linna muusikaelu. Kammerorkester igal juhul kaduda ei kavatse. Muusikakooli viiuliõpetaja Heli Randla kinnitab orkestri nimel: mängisime 11 aastat ilma rahata, mängime ka edasi. Aga rahaline toetus kuluks ära küll.

Õnneks leiti mõistlik kompromiss. Linna kultuurišefi Artur Raidmetsa sõnul otsustati lepingute kasuks. Niipalju kui linn tellib, niipalju ka maksab. Nii oleksid mõlemad orkestrid linnale vajalikud ja pisutki toetatud.

„Raha jagamine on väga keeruline, eriti siis kui teda napib,“ seletab A. Raidmets. „Kultuurile eraldatav raha tuleb jagada paljude elualade vahel. Komisjoni kuuluvad arstid, kunstnikud, arhitektid, muusikud — kõigil oma projektid ja ettepanekud. Raha jagamine — see on suur kõnekoosolek.“

Ausalt öeldes oli see minule kui pillimehele täiesti võõras ja tundmatu mängumaa. Kuigi olin enne Pärnusse tulekut teinud määndžeri tööd, oli ümberkehastumine pärisametnikuks üsna raske. Praegu tunnen, et olen juba kohanenud. Püüan anda oma parima. Kuid ma ei välista, et soodsas pakkumise puhul pöördun muusikasse tagasi. Kaua ühel kohal istudes võib muutuda igavaks ametnikuks, keda kellelegi ei ole vaja.“

◆ Pärnu „Big Band“ harjutamas „Endla“ teatris Loit Lepalaane dirigendikepi all.

Henn Soodla fotod
Henn Soidla fotod

KOOSSEIS

Tiit Laur, Andrus Hakkaja, Ants Lääts, Aivo Luhaoja — metsasarved, klarnetid
Arvi Sommer, Tarmo Vallist — metsasarved
Mihkel Haljaste, Margus Allmann — trompetid
Villu Leis, Andres Kokk — tromboonid
Margus Jürima — kitarr
Tõnu Rein — klaver, süntesaator
Toomas Avon, Andrus Uudsalu — bassid
Aivar Saks — löökpillid

”TEATRILAEV“ HEITIS ANKRU

Jerome Kern-Oscar Hammersteini muusikal „Teatrilaev“ („Show Boat“) esietendus Pärnu „Endlas“ novembris 1992. Lavastaja Peeter Volkonski külalisena, kunstnik Jaak Vaus ka külalisena. Mängitakse 2 etendust nädalas täissaalidele. Publikut jälgides võib arvata, et ka käesoleva artikli ilmumise ajaks pole Pärnu rahva huvi muusikali vastu sugugi vähenenud. Nii arvas ka dirigent Loit Lepalaane: „Mäletan, et „Zorbas“ oli laval ligi 60 korda ja oleks võinud publiku poolest etenduda veel 60 korda. L. Lepalaane sõnul on see suurepärase rakendus Big-Bandile. Meestel on tööd ja muusika on hea. Läbisaamine teatriga ka. Teatri kunstiline juht Ülev Aaloe otsib juba uut muusikatükki. Meeldiv koostöö on muusikaala juhataja Olev Söödiga ja pealegi ei ole bänd siiani teatri käest raha tahtnud.“

M.T.: Kuidas saite hakkama laulvate draamanäitlejatega?

L.L.: Eks saalist näeb paremini, mis on välja tulnud. Loomulikult nõuab töö mittelauljatega hoopis teist lähene- mist ja suhtumist. Kahjuks esineb lisaks puhtvokaalsetele raskustele ka tehnilisi viperusi. Mikrofonid ütlevad vahel üles või kukuvad küljest ära. Aga üldiselt paistab, et rahvale tükk meeldib.

Tõepoolest on head draamanäitlejad kohati veidi haledas olukorras, kui lauluviiisikene kuidagi välja ei tule või hoopis kurku kinni jääb. Kui veel mikrofon üles ütleb, on asi päris täbar. Siis peab dirigent orkestrit maksimaalselt vaigistama, et laulu mitte päriselt summutada.

Lavastus, kunstnikutöö ja kerge liikumine jätsid väga hea mulje ja väärivad kiidusõnu. Meeldiv üllatus oli heakõlaline orkester. Sõnalises osas oli kah kõik tip-top. Aga, see on suur AGA — vokaal. Enam-vähem laulsid Merike Tatsi ja kogunud Jüri Vlassov. Teiste osatäitjate laul polnud professionaalsete muusikute jaoks küll kõrvamööda. Esines lausa viisipidamatust. Ilmselt vajaksid näitlejad hoopis rohkem hääleseadet. Häid lauluhääli on Pärnus küll, neid oleks võinud kasutada kasvõi väikese taustakoorina, kes oleks aidanud kanda neid imekauneid meloodiaid.

Loit Lepalaanega vesteldes viisin jutu ka tema enda muusikutee peale: „Tulin Pärnusse 10 aastat tagasi. Enne seda olin 6 aastat ERSO-s. Seal oli suur koormus. Väsisin lihtsalt ära.“

Pärnus asusin juhendama tollal suhteliselt kõrgealset tagasihoidliku tasemega puhkpilliorkestrit. Alustasin puhkpilli aabitsast. Tänapäev reorganiseerisin orkestri uuesti Big-Bandiks. Hakkasin mehi tagasi kutsuma. Praeguseks on peaaegu kõik meie mängijad Pärnust või selle lähedusest. Ainult saksofonist käib Raplast. Meil on hea meel, kui meid teatris vajatakse. Uue lepingusüsteemi puhul, kui me ei ole enam pidevalt linna palgal, jääb meil ka n. ö. vaba aega, mis teatavasti tähendab pillimehele ajutist töötust. Kuid ma olen kindel, et me ei jää hätta ja leiame endale sobivaid võimalusi. Mul on veel ka 8 õpilast muusikakoolis.“

Aeg-ajalt teen tööd meie sõprusorkestriga Soomes, täpsemalt Vaasa lääni linnas Halahärmas. Sealne 30-meheline orkester harjutab 1994. aasta üldlaulupeo kava, et võrdselt eesti orkestritega suurest peost osa võtta. Halahärma pillimeeste soovil olen teinud seal ka mõned puhkpillimängustuudiumid.“

Pärnu rikkalikku muusikaelu ei ole külalistel kahe päevaga võimalik haarata. Seekord jäi tutvustamata Ilmar Tõnissoni kammerorkester, täiesti valgustamata Pärnu koorimuusika. Pikema teema oleks Pärnu suuremad suvised muusikaüritused. Kindlasti tuleks rääkida *Fiestaga* seonduvast. Sellest kõigest kunagi hiljem.

ML tänab kõiki vestluskaaslasi. Lootes edaspidisele koostööle, ootab toimetust Pärnu muusikutelt info, asjatundlikke arvustusi ja arvamusi kodulinna ja ka kogu Eesti muusikaalust.

Marina Tamme

W. Lutoslawski — juubilar

Tänapäeva üks kuulsamaid elavaid heliloojaid, poolakas Witold Lutoslawski pidas 25. jaanuaril Ameerika läänerannikul täies tööhoos oma 80. sünnipäeva. Ta dirigeeris San Francisco sümfooniaorkestri ees oma heliteoseid. Lõpuks võttis juhiohjad enda kätte pianist Anthony di Bonaventure, kelle eestvõttel ürituses osalejad laulsid „Happy Birthday“. Ajalehe „San Francisco Examiner“ kriitik Allan Ulrich Gushing kirjutas: „Minu arvates on haruldane ja imeline, et sünnipäevalaps teeb endale omatehtud kingituse.“ Edasi sõitis W. Lutoslawski Los Angelesisse, kus ta valmistas sealses filharmoonias ette oma neljanda sümfoonia maailmaesiettekannet ja dirigeeris seda.

9-aastasena oma esimesed noodid paberile pannud Lutoslawski loomingu on ilmnenud paljude helimeistrite, esijoones Stravinski ja Debussy mõju. Kuid ta on välja töötanud oma erilise, otse unikaalse ahelstiili. Selle asemel et oma töid jagada selgete üleminekutega osadeks, koob ta oma heliteostesse ühe muusikalõime teise kõrvale. Kui kuulaja jõuab ühest lõimest vaimustuda, siis ta nagu ärkab unistusest, millele kohe järgneb teine. „Minu printsiibiks on peegeldada muusikas unistuste, unenägude vaheldumist,“ selgitab valgepäine helilooja.

Lutoslawski seletab ka teisi oma loomingu iseloomu: „Ma kirjutan iseendale, eeldades, et on ka teisi minusarnaseid inimesi ja nad leiavad minu muusikast midagi ka iseendale. Kui kirjutad iseendale, räägid tõtt. Kui ma kujutlen, et pean silmas teisi kuulajaid ja tahan ära arvata nende soove, petan ma iseennast ja pakun valerahat teistele.“

1913. a. sündinud muusikageenius oli küps pianist, kui ta astus 1932. a. Varssavi konservatooriumisse. Saksa okupatsiooni ajal jäi ta Varssavisse, teenides elatist klaveriduode kirjutamise ja esitamise teel. Tema esimene sümfoonia valmis 1947. a., kanti ette 1948. a. ja keelati siis. Maailmas tuntukssaamist takistas see, et võimud ei lubanud kuni 1964. aastani tema teoseid välismaal avaldada. Vaatamata sellele jäi ta elama Poolasse, kirjutas palju lastelaule Poola Raadiole. San Francisco sümfooniaorkestri kava oli lülitatud prantsuse autori Robert Desnos' laulutsükkel loomadest ja lilledest, millele Lutoslawski on kirjutanud muusika. Ühes neist kirjeldatakse alligaatori pettumust, kui väike poiss libiseb tema haardest välja. See muusika äratas vees tukuva alligaatori.

Valmistudes Los Angelesis oma Neljanda sümfoonia ettekandeks, kirjutas Lutoslawski samaaegselt ka midagi uut, millest ta keeldus lähemalt rääkimast. Küll aga ütles ta, et tahab veel lastemuusika juurde tagasi pöörduda. Ja lisas: „Loomingulise töötaja jaoks pole pensioni. Komponeeritakse nii kaua kui suudetakse.“

Paul Ben Itzak
(lühendatult)

70 aastat tagasi

Märtsis 1923 olid alanud üldlaulupeo eelproovid. Paides see ei läinud korda. 500-st lauljast olid kohale tulnud vaid 200. Ebameeldiv oli seegi, et Paide Muusikakooli koor oli lagunemisel. Selle 100-st lauljast oli järel veel 30. Hingusele oli läinud Järva-Jaani koor, kes pidi ilmuma laulupeole 25 lauljaga. Kuid see-eest tegutsesid Paides noortekoored. Eelmiseks sügiseks oli 150-liikmeliseks kasvanud keskkoolide õpilastest moodustatud segakoor, tegutsema oli hakanud kohalik koolinoorsoo liidu lastekoor, samuti K. Leinuse lastekoori osakond.

Tallinna laulukoorid tegid oma eelproovi „Estonia“ kontserdisaalis. Lava oli selleks puhuks laiendatud kuni poole saalini. Oli ju tarvis 1500 lauljat ära mahutada. D. Orgussaar, kes seda proovi analüüsis, leidis, et laul on Eestimaal edasi arenenud. Kui eelmistel laulupidudel tihti akordide asemel võis mingit kohinat või mürinat kuulda, siis nüüd sai ka nõudlik kõrv rahuldatud. Kuid üldjuhi A. Kasemetsaga pole arvustaja rahul:

„Kõva külg on temal rütm ja ainult rütm kuni liialduseni: kui lauljad küllalt küpsed olid tema pööraselt kiiretele tempodele järele tulema, siis ei ole A. Kasemets mitte veel ise küps temposid tarvitama... „Isamaa ilu hoieldes“ on galoppi tempo absoluutselt vastuvõtmatu... Mis peutub aga koori fraseerimisele, siis on see ala Kasemetsale täiesti terra incognita.“

D. Orgussaar ise astus 17. märtsil „Estonia“ kontserdisaalis üles lauluseltsi „Ilo“ dirigendina. Koor oli tema juhatusel töötanud vaid ühe aasta, kuid tulemused olid head. Kooslaul ja kindel rütm äratas

tähelepanu. Vaid intonatsioon polnud päris täpne, sopran tahtis ikka kõrgemalt laulda kui vaja.

Tartus esines 9. märtsil K. Leinuse segakoor. Leinus oli aga teistmoodi mees kui A. Kasemets. „Kõik oleks väga kena, kui tempod mõne laulu juures mitte nii venivad ei oleks, mis laulu iseloomule mitte küllalt ei vasta,“ kirjutab J. Aavik. Ka mõjusid monotoonselt liiga sagedased paisutamised ja kahandamised, mis ei olnud alati tingitud laulu sisust.

17. märtsil esines „Vanemuise“ kontserdisaalis Miina Hermanni lauluseltsi koor. Kavas olid vaid need laulud, mis vähemalt Tartus seni veel ette kandmata, peamiselt hiljuti ilmunud laulukogust „Uus kevad“.

Päev hiljem oli ülikooli aulas nn. „akadeemiline kontsert“, kus astusid üles üliõpilaste sega- ja meeskoor ning sümfooniaorkester. Viimane esitas J. Aaviku juhatusel avamängu Mozarti ooperile „Figaro pulm“ ja Larghetto Beethoveni 2. sümfooniast. Kuigi esimene neist nõudis viiulitelt kibedat mängu, saadi sellega hakkama. Meeskoor J. Simmi juhatusel oli endale suuremaks ülesandeks võtnud Rimski-Korsakovi „Laulu targast Olegist“, milles olid kaastegevad ka orkester ja klaver. Seegi ettekanne õnnestus. Segakoori juhatas J. Aavik. Meeldisid painduvate häältelga sopranid ja aldid.

„Estonias“ esietendus 6. märtsil operett „Kerjus-üliõpilane“. Lavastus oli lõbus ja elav, mängiti ja lauldi suure hoo ja mõnuga. A. Sälliku hääli oli pehmema ja meeldivamaks muutunud, kõrged noodid kõlasid vabalt. Laura osa pr. Eineri käes õnnestus mitte ainult vokaalselt, vaid ka lavaliselt. Lully Wirkhaus Bronislava osas oli graatsiline, elav ja kelmikas nagu tavaliselt, koomiline ja mõjuv oli P. Pinna,

kena hääle ja selge diktsiooniga hiilgas hr. Põlluaas. Kuu lõpul ilmusid lavale ka uued osatäitjad K. Ots ja M. Päts-Jakobson. Mõlemad, eriti aga K. Ots, olid rohkem ooperilauljad, mistõttu laval liikumise harjumusi oli neil vähevoitu. K. Ots võttis oma osa ooperlikult — liiga traagiliselt ja tõsiselt, kuid vokaalselt olid mõlemad head.

19. märtil esinesid „Estonia“ kontserdisaalis kontrabassikunstnik L. Juht ja pianist V. Padva. „Hr. Juht valitseb oma mänguriista täielikult, eksimata tehnika, puhas intonatsioon, pehme tšellosarnane toon on tema mängule omased,“ kirjutas Theodor Lemba. Tema ettekandevõime oli ilmekas ja sütitav, eriti tema oma „Legendi“ ja Bottesini „Tarantella“ esituses. V. Padva polnud nii edukas. Klaveriprofessorid Theodor ja Artur Lemba leidsid tema mängus puudujääke. Näiteks Schumann „Karnevali“ lõpumars pidanuks olema kiirem, veniva ja igava C. Francki „Prelüüdi, koraali ja fuuga“ asemel võinuks midagi muud mängida, Chopini etüüdides olnud liiga palju pedaali.

14. sümfooniakontserti juhatas noor dirigent Arkadius Krull, kes senini oli oma kätt proovinud rohkem opereti alal. Selgus, et tal olid head orkestrijahi anded, mida ta tõendas Tšaikovski VI sümfooniast juhatahes. Vähem edukas oli Arenski klaverikontsert.

Ja lõpuks veel üks huvitav kontsert. See anti Tallinna Prantsuse Lütseumi heaks ja koosnes muidugi prantsuse muusikast. Kava keskpunktis seisis Saint-Saënsi c-moll sümfoonia. See teos tuli R. Kullil kõige paremini välja. Olid veel sümfooniline poem „Wallenstein“, „Sortsi õpilane“, Debussy ja Massenet' laulud pr. Eineri esituses. Publiku huvi selle kontserdi vastu oli suur.

Mati Märtn

Suahiili keeles tähendab *ngoma* trummi, aga ka muusikat, tantsu ja laulu sisaldavat sündmust. Ngoma kuulub lahutamatu pidustuste ja näiteks tüdrukute täiskasvanuks saamise riituse juurde. Bagamoyos saime jälgida paljusid ngoma-rühmi, kes ringlesid oma trummide ja lippudega igal nädalalõpul mööda liivaseid tänavaid, peatudes selle maja ees, kuhu olid teatud ajaks peidetud tüdrukud, kellel olid alanud kuupuhastused. Tantsuga liitusid lähimbruse elanikud ja kõik kohalesattunud — nii lapsed, noored kui ka vanad. See toimus päeval. Kui juhtusid aga olema pulmad, kestsid tants ja muusika kogu nädala. Nii öösel kui päeval.

Mkwaju ngoma sündis 1950. aastatel Dar es Salaamist sisemaa pool asuvate zaramode seas. See algas, kui noored tahtsid *tokomile* kõrvale oma tantsu. Tokomile oli traditsiooniline tants. Mkwaju ngoma oli tolele ajale tüüpiline noorte protestimuusika. Võib arvata, et vanad pidasid seda ärgul lärmiks.

Uue tantsumuusika moekaimaks stiilitunnuseks sai nimelt kepp, mida näiteks vastu plekk-kanistrit lüües tekitati uuetüübiline, inimeste tähelepanu äratav heli. Siit ongi pärit nimetus — *mkwaju* — kepp. Lisaks võeti varasemale ühele marimbale kasutusele ka teine.

Kui *mkwaju ngoma* arengut soovitakse jälgida veelgi üksikasjalikumalt, tuleks ajas veidi tagasi minna. Esimene etapp pärast tokomilet oli nimelt *kabudika*. Sellel astmel mängiti veel ühte marimbat. Kasutati keppi ja kanistrit.

Noorte meeste uus tants põhjustas põlvkondadevahelisi tülisid. Vanadele meestele ei meeldinud, et kõik läksid vaatama noorte tantsu, mis oli saanud lausa moeks. Tekkis muidugi kaklusi tokomile pooldajate ja *kabudika* fännide vahel.

Et lõpetada vägivald, muudeti tantsu nimi *mkwaju ngomaks*. Samal ajal kahekordistati ka marimba. See toimus umbes 1950-ndate aastate teises pooles.

Mkwaju ngomat tavatseti esitada piduöödel. Päeval võis ainult harjutada. See tuli eelkõige sellest, et islami pühade ajal ei tohtinud päeval süüa. Söödi ja möllati öösel. Ka ristiusupühade — jõulude ja lihavõtete — ning Tansaania pidupäevade — 1. mai, 7. juuli ja 1. detsembri — ajal võib lõbutseda *mkwaju ngomaga*. Kui kohalik tantsu- ja mängugrupp kutsutakse kellegi juurde peole, tantsitakse öö läbi. Näiteks korraldavad vanemad selliseid pidusid tütre täiskasvanuks saamisel.

Parimad mängijad sõelutakse välja 16–20-aastaste mängupoiste seast. Uued lood mõeldakse välja harjutamise ajal. Minu õpetaja rääkis, et *mkwaju ngomat* mängitakse ka Dar es Salaamis, aga teises stiilis kui maakohtades. Kõik muusikud ei saa kuidagi vallata kõiki stile.

Aja jooksul näib radikaalne muusika muutuvat klassikaks. Bagamoyo kunstikoolis on *mkwaju ngomast* arendatud täpsete tantsusammudega lavavariant.

Eespool mainitud pillide täienduseks kasutatakse *mkwaju ngomas* ka plekkpurkidest ja seemnetest tehtud kōristit ning trumme. Lisaks lauldakse. Alguses oli trumme kolm, kuid hiljem on nende arv kasvanud kaheksani. Mängija istub kõige madalama trummi (*boi*) peal, tema ees on teine madal trumm (*mlungula*) ja väiksemad eri kõrgustele häälestatud trummid (*diti*). Trummid häälestatakse aeglaselt, lastes nahkkiledel lõkke kuumuses pinguldu-
da.

Zaramo marimba — marimba ya kizaramo

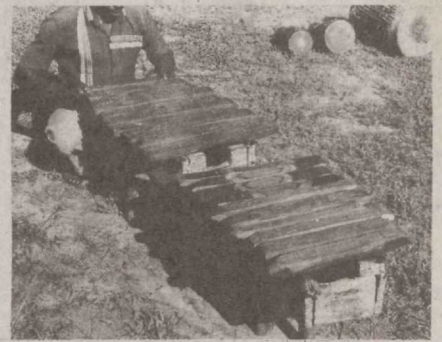
Nii nagu kõiki maailma pilli pidevalt täiustatakse, on ka zaramo marimba* läbi teinud palju vormimuutusi. Nii ei saagi öelda, milline peaks välja nägema algne *marimba ya kizaramo*.

Kümme 5-helilise skaala plaati on voolitud kõvast väärspuidust. Need on nõõriga kinnitatud laudadest kastile. Kast on altpoolt kinnine, nii et marimba sees võib hoida mängimise pulki. Kasti ja plaatide vahel on veel jalgratta väliskummist lõigatud ribad, mis on naelutatud kasti servadele. Pulgad tehakse nüüdsel ajal puukepist ja golfipallist. 1990. a. oli *marimba ya kizaramo* Bagamoyos laias laastus selline:

Golfipallid esindavad pilli juures uut ajastust. Kunagi ammu kasutati lihtsaid puupulki. Hiljem keerati nende otstele nahkribad. Golfipallid tekitavad kõvema heli, mida on tõepoolest vaja, kui lauljaid ja tantsijaid on palju. Et *sound* oleks parim, ei tohi pallid olla liiga kõvad. Aga ega heasoundilisi palle saagi minna küsima golfivarustuse ärisse. Pall pehmeneb, kui puurimise käigus väheneb tema kummimass. Parima pallist valmistatud pulga saamine on peaaegu õnneasi.

Plaatide pikkus on see, mis eristab zaramo marimbat kõigist läänelikest ksülofonidest ja kellamängudest. Selle pilli puhul kasutatakse nimelt geniaalselt lahendust: kõik plaadid on suurtes joontes ühepikkused. Kui meil on harjutud, et plaatide (keelte) häälestust muudetakse näiteks plaati (keelt) püstisuunas lühendades, siis zaramo süsteemis jäetakse plaadid tahtlikult samapikkusteks. Võibolla, et põhjus on ka esteetiline, aga esmane seletus on väga praktiline. Pilli oleks raske mängida, kui ülemised plaadid oleksid kit-

samad. Kõigele lisaks võib marimbat mõnikord üheaegselt mängida kaks inimest, üks nagu vasakukäeline teiselt poolt. Sel juhul peab plaatidel olema piisavalt pinda, et mõlemad saaksid rahulikult lüüa samale plaadile.

Aga kuidas on hakkama saanud häälestusega, kui plaadid on jäänud ühepikkuseks? Lihtsalt kõverdades neid altpoolt. (Tegelikult voolitakse plaate vajaduse korral ka pikemadena, kuid mitte märgatavalt palju.)

Meile harjunud kombel ei kasutata häälestamiseks ka kammertoni. Õige astmestiku leidmine toimub kuulmise järgi teatud trallituse abil. Esmalt häälestatakse 1., 3. ja 5. plaat. Kui heli rahuldab kõrva, siirdutakse aste ülespoole järgmise kolmkõla juurde. Nii jätkatakse, kuni kogu skaala on läbi häälestatud. Mingil juhul pole siis tegemist ühesuguse häälestuse süsteemiga ja sellest tulenebki marimba omapärane *sound*.

Mängimise õppimine seisneb õpetaja mängitu kordamises mälu järgi. Harjunud läänemaailma konservatrooriumi-õpingute nootidel põhineva kopeerimisega, kogesin kummalisust: muusika ja mängija aetus oli vastupidine Läänele, kus üldjuhul määravad muusiku jaoks pala olemuse noodid. Siinsel juhtumil mängis muusik pala üksikasjades selliseks, nagu ta igakord tahtis. Täpselt oli vaja teada vaid stiilinõudeid ja reegleid, mille järgi mängida.

VÄLISMAALT

Poola nüüdisaegse sümfoonia ülimenu Briti saartel

10. veebruaril sai 59-aastane poola helilooja Henryk Gorecki Briti saartel oma 3. sümfoonia plaadistuse eest kuldplaadi. Tervelt kuus nädalat on sümfoonia valdkonnas kõige rohkem ostetud plaati selle sümfooniaga. Kuigi edu on soodustanud ka sage etekandmine raadiojaamas *Classic FM*, peetakse erakult poolaka saavutust erakordseks. Ka seetõttu, et varem on sümfoonia plaatide müügil alati

Muusikaline kasvatus Soomes*

I. Sissejuhatus

Muusikalise kasvatuse tulemused Soomes on viimastel aastatel äratanud ülemaailmselt tähelepanu. Rahvusvahelisel võrdlemisel, näiteks seoses rahvusvaheliste muusikaõpetajate kongressidega (ISME), on kiidetud Soome muusikaõpetuse taset. Soome laste- ja noortekoorigel on edu ning aina kerkib esile rahvusvahelise tasemega kapellmeisterid, vokaal- ja instrumentaalsoliste.

On see pilt õige? Kas on olemas vaid kitsas kaugelpaiste tipp, või kõlbab kogu muusikaline kasvatus Soomes eeskujaks kõigile? On põhjust juhtida tähelepanu seikadele, mis on teinud võimalikuks mõned tippsaavutused, aga rääkida ka medali teisest küljest.

Sünge ja vaikne soomlane tahab ometigi ennast ja oma tundeid avaldada. Ta teeb seda laulu, näitlemise, kujutava kunsti või käsitöö abil. Võrreldes mõnede Kesk-Euroopa pikaajaliste kultuuridega, on soomlastel veel otsene kokkupuude oma igivana kultuuriga, milles ta on osalenud tegijana, subjektina. On meie rahvustunde äratajate teene, et me pole hābenenud oma muusikalist pärandit. Rahvamuusikat on harrastatud kogu aeg. See uueneb, on jätkuvas arengus.

Kuigi meie organiseeritud muusikaõpetus ja orkestritegevus on vaid veidi üle saja aasta vana, oleme nii kvantitatiivselt kui kvalitatiivselt muu Euroopaga võrreldes vähemalt samal tasemel.

Siiski on ainult viimastele sõdadele järgnenud pikaajaline majandusliku tõusu aeg ja sel perioodil ellu viidud aktiivne kultuuripoliitika võimaldanud teha arvestatavaid kulutusi muusikaõpetamisele. Soomes on välja arenenud hästi funktsioneeriv ja kogu riiki haarav muusikaõpetuse võrk.

II. Muusikaõppeasutused

Veel XX sajandi 50-ndail aastail oli Soomes vaid üksikuid muusikaõppeasutusi. Peaaegselt anti eraturundele. Praegu on muusikaõppeasutusi umbes 140 50 000 õpilasega. Muusikaõppeasutuste sūnnile ja arengule on kaasa aidanud nii riik kui munitsipaalorganid. Sponsorid on abistanud ja abistavad õppemaksude tasumisel. Kõik see on seadustega reguleeritud. Õpitakse eesmärgikindlalt ja seda soodustavad kursuseeksamid. On eri tasemega koole, mille kursuse läbiteinud saavad lõputunnistuse. Madalaim tase, muusikakool (**muusikikool**) lõpetatakse umbes 15-aastaselt. Sellele järgneb umbes 3-aastane muusikakeskkool (**muusikio**). Siis võidakse pürgida rakenduslikesse muusikakõrgkoolidesse (**konservatorio**), mida on 11. Õppeaeg neis kestab vasta-

valt profiilile 3—5 aastat. Neis valmistakse ette elukutselisi muusikuid — pillimänguõpetajaid, muusikaorganisaatoreid, -režisööre ja õpetajaid muusikakallakuga lasteaedadele. Konservatoriumides ja teistes õppeasutustes on ka osakonnad täiskasvanud muusikataidlejale.

Kõiki soovijaid ei jõua muusikakeskkoolid vastu võtta. Igal aastal jääb ukse taha 12 000 sisseastumiseksami sooritajat. Teisalt pole aga konservatoriumidesse pürgijaid piisavalt, esijoones seetõttu, et muusikakeskkoolides ei tulda eksamitega toime. Konservatoriumides on 1000 üliõpilast, mahuks aga 1200. Neid nähtusi tuleb lugeda Soome muusikaõpetussüsteemi puuduste hulka.

Sibelius-Akatemia, mis on ainuke Soome akadeemiline muusikaülikool, ei kuulu otseselt muusikaõppeasutuste süsteemi. Sinna võib pürgida ilma muusikakeskkooli lõputunnistusega. Loomulikult on enamik seal õppijaid muusikaõppeasutuste süsteemi läbi teinud, kuid see pole eeltingimus. Vastu võetakse mitmeastmeliste eksamite kaudu.

Sibelius-Akatemia jaguneb eri teaduskondadeks. Umbes 2500 üliõpilasega on ta endiselt tähtsaim professionaalsete muusikute ettevalmistamise koht Soomes. Vaba atmosfääri ja õpetamise kõrge taseme tõttu on ta paljudel leigitõmbavam õppimiskoht kui konservatoriumid. **Sibelius-Akatemias** on oma osakonnad solistidele, mis sisaldab ka pedagoogika; koori- ja orkestrijuhtimise ning heliloomingule spetsialiseerunud, koolide muusikaõpetajatele, kirikumuusikuile, jazz-pop-muusikuile ja rahvamuusikuile. Peale selle filiaal Kuopios. Täienduskoolitust võib saada Helsingis, Kuopios ja Seinājoel. Ka on **Sibelius-Akatemias** oma uurimisosakond, teadustööd tehakse doktoritöödena välja ka fakultetidest.

Rahva- ja tööliskoolid (kansalais- ja työvāenopisto) loodi käesoleva sajandi algul oma teadmisi täiendada soovivatele täiskasvanuile. 1962. aastal kehtestatud seaduse põhjal saavad nad suurt riiklikku tuge. Selle süsteemi raames on olnud võimalus alates 1975. aastast alates muusikalist õpetust ka 38 000-le alla 16-aastaselle noorele.

Rahvatehnikume (kansanopisto) on Soomes sadakond, mõeldud esijoones tööd otsivale noortele. Pärast kooli lõpetamist võivad nad end seal täiendada aasta aega ilma otseselt ameti õppimata. Mõnedes neist koolidest on muusikaõpetamine tähtsal kohal. Iga soomlane võib osaleda rahvatehnikumide mingi kallakuga suvekursustel.

(Jārgneb)

* Eesti Muusikaõpetajate Liidu suurokogus 22. novembril 1992 tehtud ettekanne pisut kärbitud kujul.

See on muidugi algetapp — idee sellest, kuidas marimbat mängitakse. Jārgmiseks tuleb välja mõelda oma tantsud. Aga kuidas? „When you know the timing, no problem. You can create!“ ** ütlesid meie õpetajad.

Uute mkwaju ngoma palade loomine algab sageli aeglaselt (chacha) või kiiresti (tingwisi) rütmitüüpi sobiva laulufraasi leidmisest. Seda mängib üks marimba. Teisele leitakse kontrameeloodia ja -rütm, mis on eelmisest lihtsam. Siis küsitakse tantsijatelt, kas muusika järgi on hea tantsida.

Meloodia valik sõltub sellest, millest laulus tahetakse rääkida: näit. kui tahetakse laulda AIDS-ist, ei või võtta varem olemasolevat laulu ja panna sellesse AIDS-i sõnu, vaid tuleb luua uus. Sõnade abil on kerge mällu jätta meloodia ja rütm, et see oleks mees ka järgmisel päeval. Algne idee jäetakse nimelt mõneks ajaks laagerduma.

Palades on teatud algus- ja lõpukujundid, mis leitakse ühiselt. Samuti ka põhikujundite üleminekuotkude eriosad, mille ülesandeks on anda teisele marimbamāngijale märku üleminekust järgmisele osale. Sellist suhtlust vajatakse palade kooshoidmiseks. Palade pikkused vahelduvad ju vabalt, neid ei korrata alati sāmāsusugustena. Alguskujundit vormitakse vastavale fiilingule. Kui māngijale tundub, et „OK, now I feel good“,*** on kujund leitud ja tants võib alata.

Kahe marimba kokkumāngimisel on vaja hoiduda dissonantsidest. Meie õpetajad ei viitsinud hakata teoretiseerima, mis on dissonants ja mis mitte. Seda tuleb kuulama õppida. Sain aga oma küsimusele, kuidas ma seda kuulma õpin, siiski hea vastuse: „Sometimes I've seen you laughing when I have played a wrong note. That's it.“****

„Muusik Suunta“ 1990 Nr. 4
Tõlkinud Aime Kons

* Marimba e. malimba — pilli nimetuseks on rimba e. limba (r või l võidakse kasutada, kuidas meeldib), prefiks ma väljendab mitmust. Marimba on kaks rimbat. (Toim.)

** Kui sa tead hāālestust, pole see probleem. Sa oskad luua!

*** Okey, ma tunnen nūūd hāāsti.

**** Mōnikord olen nāānud sind, naemas, kui māngisin vale noodi. See ongi see.

domineerinud klassikud. Teatud murrangut Briti publiku muusikalises maitstes nāāhakse selles, et Gorecki sūmfoonia võistles läbi-mūūgi poolest võrdvāārselt popmuusika plaatidega. Ainult viis neist olid edukamad. Gorecki sõnul on ta juba 1973. a. kirjutatud edusūmfoonia inspiratsiooniallikaks elu nāātlikus koonduslaagris.

K. Masur — 1993. aasta muusik

Ameerika ajakiri „Musical America“ valis Ida-Saksamaalt pärit Kurt Masuri, kes Kolmandat aastat töötab New Yorgi Filharmoonikute peadirigendina, „1993. aasta muusikuks“. Veebruaris oli Kurt Masur pōhifiguur New Yorgis Alfred Sch-

nitke loomingule pūhendatud festivalil, juhata des Schnitke VIII sūmfoonia maailmaesiettekannet. Siis tegi ta lūhivisiidi oma kodulinna Leipzigsisse, solistina kaasas tšellist Robert Cohen. Aasta lõpuks valmistab ta New Yorgi Filharmoonikutega temaatilist kava „Brecht, Weill ja Berliin aastatel 1929—1935.“

Pōhjamaade muusika Ateenas

Ateena Riiklik Orkester esitas veebruaris ainult Pōhjamaade heliloojate — Sibeliusi, Nielsen, Griegi — teostest koostatud kontserdi. Selle kava oli koostatud prantsuse dirigent Patrich Sallois.

Antwerpen — tānavunē Euroopa kultuuripealinn

1985. a. algatas Melina Mercouri, tuntud filmiāātleja ja tollane Kreeka kultuuriminister, Euroopa kultuurilinnade liikumise. Mōte seisnes selles, et igal aastal saab üks Euroopa suur linn kultuuri osas erilise tähelepanu osaliseks. Alustati Ateenast. Selleks aastaks on Euroopa kultuuripealinnaks valitud Antwerpen Belgias, kus viiakse läbi mitmeid kultuuriiritusi. 26. mārtsil avatakse muusikaprogramm. Osaleb 1500 pilli- ja laulumees kogu Euroopast.

Baironlik legend Berlioz ja Tšaikovski muusikas

(Algus „ML“ 1993/Nr.1.)

Ta leidis ideaali, idealiseerides romantilise balleti olustikku, mis oli suunatud Venemaale. Venemaa haritlaskonna elu, mis rajanes prantsuse kirjandusele ja romantilisele itaalia ooperile, oli suunatud karmist reaalsusest laiade steppide tühjuses unelmate oasidetele. Kõigis Tšaikovski balletides on muinasjutu sündmustik, sageli 18. sajandi ümberkorralduses; unelm on tehtud kuuldavaks ja nähtavaks, kuigi seda ei väljendata suusõnaliselt. Kahtlemata on Tšaikovski balletidest parim „Uinuv kaunitar“, mis on uuslooming Orpheuse loost, kus kaunitari äratab ellu kunstnikprints. Suurepärasele adaadžos muunduvad armastuselilled nähtavaks täiuslikkuseks — mäng teesklemisest on momendiks tõde.

Selle suurepärase balleti lõpp on muusikaliselt väga veider — pärast rõõmsat masurkat, kui kõik pühitsevad muinasjutu õnneliku lõppu, lisab Tšaikovski tõsise ja ägeda modaalse kooda, mis on prantsulike, itaaliale ja austriale sugemetega. Kuigi balletit kõlab venelikult, sest seal on rütmistatud modaalsus, on tegelikult tegemist prantsuse tantsuviisiga 16. sajandist. Minoorse modaalse kooda efekt on rahustav. Külma tuule hingus steppidest mõjutab kaunitari ärkamist, nagu oleks ärkamine ise uni, sest tema ja meie sureme uuesti. See on nagu selge ja rahulik Rose Adagio.

Oma sümfooniates kasutas Tšaikovski 19. sajandi traditsiooni kohaselt „konflikt“, sümfooniati, et uduga ümbritseda sama kahemõttelisust ja ebaselgust reaalsuse ja unelma vahel. Unelm — toretsevalt joovastavates Suurtes Meloodiates balleti haritipus, mis eksisteerivad kui teisejärgulised teemad, on visioon psüühilisest ja hingelisest graatsiast, oletatav reaalsus näib olevat kehatunud allegro esimestes taktides, kus end puruks kiskuv baironlik kangelane elab läbi oma hiilgust ja viletsust. Tema piinad avalduvad jahmatavate žestidena. Erinevalt Byronist polnud Tšaikovski piinad ainult mäng, vaid segadused tema enda tumedas vene hinges. Manfred varustas Tšaikovski perfektse teemaga laiahaardeliseks sümfooniaks, mis on autobiograafilise pateetilise sümfoonia järel paremuselt teine. Esimene teema kirjeldab egotsentrisuse ja eneseimettluse mõllu, mis on taustaks ka teisele teemale — lakkamatule meeleheitel armastatud unistuse - Astarte kaotatud varju pärast. Tšaikovski Manfred on rohkem rapsoodiline kui Berlioz pingul ja sirgjooneline Harold.

Tšaikovski tehniline puhtus pole mitte vähem pimestav ja sobib kaudselt selleks, et „distantseerida“ oma kogemus. Kui selles briljantses orkestratsioonis on mõni element Byroni mängulisusest, võime öelda, et *homo ludens* (mänglev inimene) päästab Tšaikovski tõelisest kuristikust, võimaldab tal seda balletiliselt läbi tantsida. Ei Tšaikovski luupainaja ega unistus pole mäng. Ta samastab end Manfredi teemaga, mis, nagu Berlioz, viiulisoolo „Haroldis“, kordub mitnesuguste variantidena läbi sümfoonia. Kõitva väärikuse ja reaalsuse teema tekitab jõulise emotsionaalse rahutuse, mis on partituuris selgelt äratav.

Nagu Berlioz „Haroldiski“, varieeruvad ka Tšaikovski „Manfredis“ kaks kesket teemat. Tšaikovski puhul on aga seejuures tugevalt tunda tema balletide mõju, milles unelm on unelma sees ja vilkuvad rütmid annavad kummitusliku, isegi sürrealistliku partituuri. Kolmas teema, nagu Berlioz serenaadki, räägib lihtsatest talupoegadest. End piinava Manfredi unistused muutuvad balletilise trio unistuslaulus täitunuteks, soovid aga on määratud läbikukkumisele. Tšaikovski püüab võistelda Berlioziga ning võtab samuti malli Beethoveni 9. sümfoonia finaalist, tehes suurima, tihedaima ja ortodokssele konfliktionaadile lähedaseima teose. Manfred vangub pörgukuristiku äärel, vaadates elule tagasi ja mõtiskledes palverännakutest. Kuna esimene teema on olnud ironiliselt ebamäärane, siis on finaali Allegro con fuoco b-minooris, mis on Beethoveni „must toon“ (see on ka Tšaikovski viimase pateetilise ja autobiograafilise sümfoonia fooniks).

Finaal algab sonaadi stiilis Manfredi teemaga, mis on kui karakteri muutus ülepürgivas ja laiahaardelises marsis. See teeb palju keerdkäike, igaüks kasvab ikka pikemaks ja energilisemaks, kogudes punkteeritud rütme, et välja kutsuda pimeduse jõude. Kontrapunkteeritud sisseastumises, kus üks meloodia lisandub teisele saateks, astub vastu pörgu metsikus, kuni läheb üle vene tantsuks, selliseks, mis on meile tuttav Tšaikovski varasemast muusikast, eriti tema balletidest. Nüüd on unistuseks luupainaja ning „Varaste orgias“ ähvardab unelm hävitada kangelaslikku eneseteadvust, kuid protsess luhtub, kui Manfred jälitab laval hädaldades kromaatikat, mis koos tema tõusva ulatusega tungib uhkelt läbi bassi. Tema meloodia on suuresti korduv kogu orkestris ning fuuriate allegro muutub fuuriate fugaatoks, mis väljendab Manfredi kangelaslikkust, pealesunitud kaose ja korralageduse käsku.

Ühel juhul see õnnestub, teisel juhul mitte. Ei õnnestu, sest fuuga muutub jälle vene tantsuks, kus on hingemattev puhtus. Õnnestub, sest kuigi see on lõpp, on see ka algus, mis kutsub teda ja meid rõõmsalt sümfoonia algusesse tagasi, maagiliselt sillerdava harfiga Astarte nägemuse juurde. Kuigi seal tuleb välja, et unelm on „ainult“ unelm, on selle ideaalne lõpp võidukas. Visioon juhib esimese teema kooda kokkuvõtliku kordamiseni, mis väljendub selgelt primitiivses vene nutulaulus, kus kolmandik- ja neljandiknoodid kumisevad üle pedaali ning vask- ja puupuhkpillide akordid sümpopeeritult vahelduvad. Efekt on üheaegselt nii eepiline kui ka enesekeske.

Manfredi võit on saavutatud ainult füüsilises surmas. Eepiline toon on mine-ma pühitud tänu fuuriate tagasitulemisele jällegi „mustas“ b-minooris, kuldmineerudes sillerdavas C-mažooriakordis. Seda tugevdab orelisissetulemine. Situaatsiooni-ga sobiksid äärmiselt heledad tuled orkestriruumist. Loomulikult võib see rõõmsameelsus olla laastavaks löögiks, sest koori kooda, mis järgneb, kui Manfred sureb, pole kaugeltki naljakas, vaid pateetiline ja B-mažoor on baroki traditsioonide kohaselt paradiisi võtmeks. Ükski kahtlus Manfredi transsubstantsioonist pole soovide täitumine, nagu oli ümberjumemise stseenides barokiaja ooperis ning 19. ja 20. sajandi pantomiimis. Rohkem või vähem on see olnud soovide täitumine, mis on murdunud tee võiduni tänu Tšaikovski enda, kaudselt ka meie hirmude vastandamisele.

Vaadates tagasi kolmele romantilisele kangelasele, võime öelda, et Byron oli juhuslik revolutsionäär, kelle žestid olid ägedalt otsekohesed, kuid tema maailmas ikkagi tähtsusetud. Berlioz oli unistav revolutsionäär, kelle unistused praktiliselt luhtusid, kuid artistlikult õnnestusid. Tšaikovski oli ohvriks langenud revolutsionäär, kes halastamatult ähvardas ning püüdis ellu jääda. Tšaikovski ellujäämine võib tähendada seda muusikat, mis on abstraktne ja kõige otsekohesem kogu kunstis ning on paremini kui luule kohandunud „tõsises“ baironlikus legendis: Viimane, mida võib öelda Tšaikovski Manfredi kohta, on kindlasti see, et ta on erapooletu, tema teatralus on tõde.

(Lõpp).

Tõlkinud
Triin Kuusk

Juubelid Ida-Saksamaal

Leipzigis Ooperi kõrval (300 aastat vana) tähistab tänava juubelit ka Berliini Riigi-ooper Unter den Lindenil, mis on asutatud 250 aastat tagasi. Uuemate teoste kõrval on siin lavastatud ka Carl Heinrich Grauni ooper „Caesar ja Kleopatra“, millega veerand sajandit tagasi teater avatigi. Kas ei tule võrdluseks meelde, et „Vanemuine“ valis oma juubeli tähistamiseks L. Koidula „Säärase mulgi“?

„Rigoletto“ kurtidele

Inglise Rahvusooper on juba 60 aastat

püüdnud oma kunsti viia ka nendeni, kellel on raskusi selle vastuvõtmisega, madala haridustaseme ja tuludega elanikkonna-kihtidele. Selles osas on omandatud rikkalikke kogemusi.

Sel hooajal võeti ette eriti keeruline eksperiment, algatajaks endine sotsiaal-töötaja, nüüdne laulja Peter Llewellyn-Jones: antakse ooperietendusi kurtidele ja raskete kuulmishäiretega inimestele. Repertuaari on lülitatud ka Verdi „Rigoletto“.

Esijoones peetakse silmas neid, kellel kuulmine on elu jooksul järsult halvenenud ja kellel on veel noorusmälestusi ooperimuusikast. Kuid teatud edule loodetakse ka kurdina sündinute juures.

Llewellyn-Jones on välja töötanud spetsiaalse kurtide keele rajaneva utreeritud mängu- ja laulumaneeri. Peatähelepanu on aga suunatud mitte sõnadele, vaid tempo, fiilingu ja muusika algete edasiandmisele. Entusiast on vaimustatud, kui kurtid kinnitavad, et nad saavad etendusest teatud naudingut.

Sõnateatrietendustel kurtidele on varem kasutatud subtiitreid. Inglise Rahvusooper on aga selle kogemuse ülevõtmisele kategooriliselt vastu. Direktor nimetab subtiitreid teatralisteks preservatiivideks ja leiab, et need tühmistavad ooperi mõnu viimist kurtidena.

KUIDAS MOODNE MUUSIKA TULI MOSKVA TEATRITESSE

SUURE TEATRI ORKESTRI „STREIK“

Enne minu balleti „Vanina Vanini“ kavvavõtmist 1961. aastal ei olnud Suure Teatri kuulus orkester mänginud dodekafoonilisel meetodil komponeeritud muusikat.

Juba esimeses proovis oli tunda pinget. Pillimehed säarast muusikat ei mõistnud ega võtnud seda omaks. Iga kord, kui fraasi jätkas teine instrument, mitte see, mis oli alustanud, vahtisid nad häämingus ringi. Pikapeale süvenes niihästi minul kui ka neil arusaam, et seesugust muusikat ei suuda nad puhtalt mängida.

Et neid aga ametialases küündimatuses ei süüdistataks, võtsid pillimehed sisse ringkaiise ja orkester tegi otsuse, millest minule teada ei antud.

Kui töö läks proovisaalist üle lavale, hakkasid tantsijad otsekohe kurtma, et muusika ei kosta lavale — tühjas saalis istudes kuulsin ma isegi, et orkester on nagu vati sees. Tegin järelduse, et ma ei oska enam orkestreerida ning et selles partituuris olen ma kindla peale teinud hulgaliselt mõõdalaskmisi.

Pärast proovi võtsin orkestripartiid koju kaasa ja kirjutasin pliiatsiga duubleid juurde.

Järgmisel päeval ei täheldanud ma orkestri kõlajõus aga mingit muutust ning võtsin orkestripartiid jälle kaasa, et lisada duubleid.

Orkestrandid märkasid seda ja asusid minuga kirjavahetusse. Tavaliselt kirjutati sõimu või mõnitusi minu ja minu muusika aadressil, sekka pateetilisi kahetsushüüdeid minu tuleviku suhtes. Ühele partiile oli koguni kleebitud lauakalendri leht P. Tšaikovski portree ja sõnadega: „Muusika, see on meloodia.“ Vastasin mõnele huvitavamale kirjatükile.

Hommikuti enne proovi jälgisin, kuidas pillimehed orkestriaugus jooksevad ühe puldi juurest teise juurde, et minu vastulauseid lugeda. Minu juuresolek ei paistnud neid sugugi häirivat. Orkester oli elevil. Kui nad aga mängima hakkasid, kõlas muusika endistviisi tuhmilt. Ahastus hakkas mu üle võimust võtma.

Minu kõrvu jõudsid kuulduvad lava- ja orkestriauguvälisest sündmustest. Pillimehed olid käinud direktioonis, olid helistanud Kultuuriministeeriumisse ja Partei Keskkomiteesse. Nad nõudsid, et selgitataks välja: „Kes ta niisugune on? Kus ja kelle juures on ta õppinud? On ta üldse nõukogude inimene?“

Teatrisaali ilmused Heliloojate Liidu asjamehed, nii-öelda „madalama järgu ülemused“. Nad sättisid end tasahilju kuhugi saaliserva istuma; kuulasid ja kadusid enne proovi lõppu.

Orkestrandid rääkisid juba minu kuuldes avalikult, et kunstinõukogus teevad nad kõik, et minu ballett läbi kukuks. Eriti verejanulised olid esimeste viiulite esimesed puldid — nemad on ju „pillimeeste aristokraatia“.

Üheksanda proovi vaheajal tuli mu juurde üks viuldaja, minu Keskmuusikakooli õpingukaaslane, ja tegi mulle lõpuks selgeks, miks orkester „ei kõla“: „Meie omad korraldasid streigi „itaalia moodi“. Leppisid kokku, et kõik mängivad *pianissimo*.“

Kui balletti dirigeeriv A. Žuraitis proovi jätkas, läksin saali poolt tema juurde, katkestasin proovi ja seletasin talle, milles asi. Žuraitis ütles orkestrile: „Kui ma teilt otsekohe ei saa korralikku *fortissimo* t, teen ma jalamaid teatri juhtkonnale ettekandel!“ Ta tõstis alustuseks käed ja orkestriaugust kõmatas kõuekärge. Katkestasin veel kord proovi ja hüüdsin: „Ühtki pliiatsiga kirjutatud nooti ärge mängige!“

Tantsijatele oli laval kõik kuulda ja ka saali jõudev rahuldas mind täielikult. Kolme päeva pärast pidi olema peaproov.

Päev enne seda helistasin Šostakovitšile:

„On teil homme hommikul paar-kolm tundi vaba aega?“

Šostakovitš ütles, et on küll. Rääkisin talle asja ära.

SAATEKS

Nikolai Karetnikov on sündinud 1930. a. Moskvas. Ta on lõpetanud Keskmuusikakooli helilooja ja pianistina ning 1953. a. Moskva Riikliku Konservatooriumi Vissarion Šebalini kompositsiooniklassi. N. Karetnikov on kirjutanud kaks ooperit — „Thijl Ulenspiegel“ ja „Apostel Pauluse müsteerium“ —, kolm balletti — „Geoloogid“, „Vanina Vanini“ ja „Väike Zacher, keda kutsuti Cinnoberiks“ —, hulgaliselt kammerteoseid, koorilaule, vaimulikku muusikat ja klaveripalu. Ka on ta loonud muusikat neljakümnele draamaetendusele ja kuuekümne viiele kinofilmile. Tema sulest on ilmunud ka kaks raamatut, mis on trükivalgust näinud Venemaal, Prantsusmaal, Belgias ja mujal. Avaldame ühest neist katkendeid. N. Karetnikov on abielus ja kahe lapse isa.

Vilma Matsov

„Olge kena ja tulge kuulama. Kui muusika peaks teile meeldima, siis õelge paar kaitsvat sõna!“

Šostakovits vastas:

„Ilmtingimata, ma tulen nii-öelda ilmtingimata ja püüan teha kõik, nii-öelda kõik, mis on minu võimuses!“

Harilikult kutsub Suur Teater balleti peaproovi artiste, kes ei tee lavastuses kaasa, balletikooli õpilasi, pensionäre, Heliloojate Liidu liikmeid ja ajakirjanduse esindajaid.

Seekord olid aga teatri ukсед suletud, sissepääsu ees seisis nõutu rahvahulk. Tühjas saalis istusid mõned Kultuuriministeeriumi ametnikud, kunstinõukogu liikmed ja Heliloojate Liidust paar „teisejärgulist“ inimest. Ka Šostakovitš oli tulnud.

Orkester tegi mis võis: eksis kord ühes, kord teises taktis, vahel lausa igas taktis, kuid ometi oli võimalik aru saada, mida kujutab endast minu muusika.

Kõik läksid direktori kabinetis.

Kui ma sisse astusin, istusid seal juba võitlusvalmis esimeste viiulite esindajad. Nende nägudel oli tallekest nahka panna sooviva hundi ilme.

Kõigepealt anti sõna Šostakovitšile.

Ta tõusis ja ütles sulaselget valet:

„Ma õnnitlen, nii-öelda õnnitlen sidamest Suure Teatri orkestrit, kes nii hiilgavalt, nii hiilgavalt selle üliraske, nii-öelda üliraske partituuriga toime tulil!“

Seejärel seletas ta kohalviibijatele minu sümfoonilist stiili.

Asi oli otsustatud.

Viuldajate käed vajusid rüppe ja näod venisid pikaks, kuid ükski sõnavõtja ei sõandanud Šostakovitšile vastu vaielda. Ballett lubati lavale tuua.

Esietenduse lõppedes kõlasid saalist tormilised kiiduavaldused ja braavol-hüüded.

Eesriie muudkui tõusis ja ma läksin lavale kummardama.

Ei ole raske ette kujutada minu enesetunnet sel hetkel: ma olin kolmekümneaastane, olin enda Suure Teatrisse sisse surunud ilma eestkoste ja Kultuuriministeeriumi toetuseta, siin peale jäänud raskest lahingus orkestriga ja nüüd läksin Nõukogude Liidu esiteatri lavale kummardamal Minu võit!

Kummardusi tehes lasksin pilgul lõpuks alla orgu langeda ja nägin orkestrante... Kõik nad aplodeerisid seistes: kes tagus käsi kokku, kes koputas pillikorpuse pihta. Nad olid teisale käärdunud kui tuulelipud.

Ja ma mõistsin, et edu ei maksa midagi.

BACH KEELU ALLA!

Enne Puškini-nimelise teatri kunstilise juhiks saamist oli Boriss Ravenskihh olnud üks Väikese Teatri näitejuhte ja juba seal oli ta kunstinõukogus kahel korral rünnanud minu muusikat. Ta nimetas seda „ahvilikuks“ ja väitis, et seal pole jälgegi meloodiat. Tema enda lavastustes leidis totaalset kasutust üksnes balalaika.

Nüüd aga, peanäitejuhi rollis, nõudis Ravenskihh, et temale kui kunstilisele juhile proovijärgus lavastust ette mängitaks. Lavale toodi H. Laxnessi romaani instseneeringut.

Selleks ajaks oli muusika mul valmis kirjutatud ja orkestriga lindistatud, kuid tegevusega kokku viia ei olnud ma seda veel jõudnud. Kuna üks näidendi tegelane oli organist, oreli lindistamiseks teatril aga raha ei olnud, valisin ma vajalikud katkendid „Fuugakunstist“ — Bachi ühest kõige imelisemast ja täiuslikumast tööst, mis oli juba tulnud laval ettekandele.

(Järg 16. lk-l)

(Algas 15. lk-l)

Enne läbimängimist silmas Boriss Ravenskihh mind jalutusruumis, löi särana ja küsis: „Noh, kas kirjutasid jälle oma meloodia jama?“ Läbimäng algas, kestis ja lõppes.

Vaafesaalis süttis töövalgus. Näitlejad tulid lavalt alla ja sättisid end kuulama. Mina istusin umbes kaheistkümnendas reas, Ravenskihh vist kuuendas, minust paremal.

„Jaa... jaa...“ alustas Ravenskihh. „Näidend on meil keeruline, sügav ja filosoofiline... See pole Fiši „Tore see, tore see, kosmonaudid oleme“. Siin on vaja mõelda. Tükk on keeruline... filosoofiline... Mõte peab kandmal Aga kuidas ta saab kanda, kui laval on vaimupimedus — näitlejad koperdavad nagu koopainimesed! Neid peab valgustama, just valgustama!“

Suurema efekti saavutamiseks tegi ta pausi, keeras enda äkki terve kehaga taha, heitis käe toolikorjule ja müristas minu pihta:

„Ja muusikal See on kurat teab mis! Orel lõugab! Ei mingit meloodiat!“

Taibanud, et nüüd on minu tund tulnud, kiilusin tema jutu vahele: „Oodakel Üks hetk! Oodakel!“

„Mis see tähendab?“ sattus Ravenskihh säärasest häbemastust käitumisest segadusse ning isegi kahvatas pisut.

„Boriss Ivanoviitš,“ raiusin ma üle saali, „ma pean teile tegema ametlikult teatavaks, et selles, mida te praegu kuulsite, ei olnud ainsatki minu nootil!“

„Kuidas ei olnud?!“ ehmus Ravenskihh.

„Lihtsalt ei olnud!“ juubeldasin mina.

„Mis see siis oli?“ küsis ta vaikelt.

„See oli Bach!!!“

Saabus õõnes vaikus. Trupp kangestus. Ravenskihh muutus mõõtetelt väiksemaks.

„Kuidas... Bach?“ küsis ta veel vaiksemalt.

„Nimelt... Bach!!!“

Hauavaikus. Pärast piinavat pausi kostis vaevukuuldav hale küsimus:

„Mis nüüd siis saab?!“ Küsimus oli esitatud kogu maailmale, kuid universum vaikis. Arutelu oli jooksnud ummikusse, ja õelnud veel paar ebaolulist sõna, lõpetas Ravenskihh koosoleku.

Saalist välja minnes panin tähele, et Ravenskihh jälgib hoolega, millisest uksest mina välja lähen, ja läks ise igaks juhuks vastasasuvalt.

Lugupeetud lugejad!

ML on asunud oma kahel esimesel ilmumisaastal esinenud puudu jääke kõrvaldama. Sel aastal on leht ilmunud regulaarselt ja täies mahus. Laienenud on autorite ring. Peale tavalise informatiivse ja valgustusliku materjali püüame tõstatada rohkem probleeme eesti professionaalse ja taidlusmuusika arengu kitsaskohtadest, sealhulgas väga valulisest — majanduslikest. Me püüame saada sel alal omandatud kogemuste põhilevitajaks, kõigi muusikute teadvusse viijaks. Üksteiselt õppides suudame me paremini rasked ajad üle elada.

Sellega seoses meie esimene palve armsatele lugejatele. Kõik, kellel on sedalaadi kogemusi, kirjutage meile. Jagame omavahel teadmisi, õpime üksteiselt.

Toimetusel on oma lugejatele teinegi palve. Oleme pörkunud tõsistele takistustele jaemüügi osas. Praeguse ajalehtede buumi ajal on kiosköörid sageli tõrjunud meie väikese ja odava lehe kuhugi kioski tagasoppi rohkem raha sisse toovate ja sensatsiooniliste väljaannete kõrvale või nende alla hoopiski ära peitnud. „Ajakirjanduslevi“ pole meist huvitatud, võtab nüüd igast numbrist vabariigi peale (v.a. Tallinn) levitada ainult 100 eksemplari. Haapsalu üldse mitte.

Püüdkem siis „Muusikalehte“ levitada muusikute hulgas muusikute endi kaudu. Oleks tore, kui muusikakoolid, -kollektiivid, rahvamajad, meie lehe lugejad, muusikahuvilised õpilased jne. tegeleksid väikestes kogusteski meie lehe jaemüügiga. Nad saaksid ka sümboolset tasu — 25% müügihinnast. Kohaletoimetamise ja muude üksikasjade suhtes lepiksime konkreetselt kokku. Võtke toimetusega ühendust, soovivatult telefonitsi öhtutundidel.

Toimetus

Tarmo Lepiku kiri toimetusele

„Muusikalehe“ 1993. a. topeltnumbris 3/4 avaldatud rahvushümni käsikirjalises direktsoonis (või klaviiris) on ülemises noodireas neljal korral eksitud noodistuse õigekirja reeglite vastu.

Vead on tehtud neljandas, kuuendas, kaheksandas ja kaheistkümnendas taktis sekundite märkimisel.

Õigekirja reeglite kohaselt tuleb ühevarrelise noodistuse juures sekundi madalam heli märkida alati vasakule ja kõrgem heli paremale poole, aga mitte vastupidi.

PEAB OLEMA :

4. takt 6. ja 8. takt 12. takt

Lp. Hr. Tarmo Lepik!

Vabandan „Muusikalehes“ nr. 3/4 ilmunud Eesti rahvushümni direktsoonis kirjutatud sekundi vale asetuse pärast nooditekstis, mis on tulenenud minu vähestest kogemustest mitmerealise nooditeksti kirjutamisel.

H. Saade

H. Saade

Peatoimetaja: Mart Vainu

Muusikaleht

Sisutoimetaja: Aime Kons
Lõuna-Eesti korrespondent:
Marina Tamme
Masinakiri: Piret Jutta
„Kiir“, tell. 275.

Väljaandjad: „FRATRES“
ja EV Kultuuriministeerium
Tallinn 34(EE0034) pk. 996.
Teisipäeval ja neljapäeval
14.30—16.00 tel. 52 51 24